

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BIDRAG

TIL

17. BATAILLONS HISTORIE

1657—1907.

GYLDENLØVES DRAGONREGIMENT —
DRONNINGENS LIVREGIMENT —
17. LINIE-INFANTERIBATAILLON — 17. REGIMENT

UDGIVET

AF

17. BATAILLON.

KJØBENHAVN
CENTRALTRYKKERIET

1907

*Til Minde om
17. Bataillon
og dens 250-aarige Bestaaen
1907.*

Kjøbenhavn, den 21/4 1907.

MATERIALET ER SAMLET OG BEARBEJDET
AF OBERSTLØJTNANT R. FOG, TIDLIGERE
ADJUTANT VED 17. BATAILLON, MED BISTAND
==== AF FORSKELLIGE KAMMERATER. ====

TRYKT SOM MANUSKRIFT

BIDRAG

TIL

17. BATAILLONS HISTORIE

1657—1907.

GYLDENLØVES DRAGONREGIMENT —
DRONNINGENS LIVREGIMENT —
17. LINIE-INFANTERIBATAILLON — 17. REGIMENT

UDGIVET

AF

17. BATAILLON.

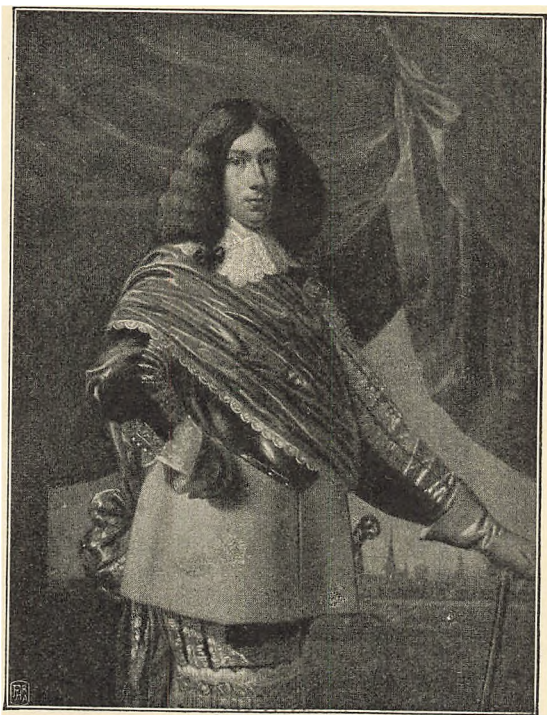
KJØBENHAVN
CENTRALTRYKKERIEET

1907

Formaalet for dette lille Mindeskrift, der fremkommer i Anledning af Bataillonens 250aarige Bestaaen, er nærmest at bevare Erindringen hos nulevende og fremtidige Vaabenfæller af 17. Bataillon om deres Afdeling og dens Færd i svundne Tider.

Bataillonens bringer sin ærbødige Tak til Krigsministeriet, uden hvis væsentlige Støtte Skriftet ikke vilde være fremkommet, og til Den Raben-Levetzauiske Fond for dennes værdifulde Hjælp. Bataillonens bringer endelig sin Tak til enhver af de mange, som ved deres trofaste Arbejde har bidraget til at samle og forme Indholdet i dette Mindeskrift.

Kjøbenhavn, April 1907.

ULRIK CHRISTIAN GYLDENLØVE.

ULRIK CHRISTIAN GYLDENLØVE.

1630—1658.

Ulrik Christian Gyldenløve var Son af Kong *Christian IV*; han blev født paa *Ibstrup*, det nuværende *Jægersborg*, den 7. April 1630. Hans Moder hed *Vibeke Kruse* og havde været Kammerjomfru hos Fru *Kirstine Munk*.

Uagtet Sønnen var født udenfor Ægteskab, interesserede Kongen sig meget for ham, dels derved, at Kongen ved store Gaver, bl. a. Herregaarden *Ulriksholm* paa *Fyn*, sikrede Sønnen betydelige Indtægter, og dels derved, at Kongen sørgede for, at Sønnens Opdragelse og Uddannelse blev saa god, som det i det hele var muligt paa den Tid.

Ulrik Christian var en livlig og opvakt Dreng, der, da han, 12 Aar gammel, kom til *Sorø Akademi*, kunde holde en Tale paa *Latin*. I *Sorø* viste det sig snart, at han interesserede sig stærkt for *Vaabenøvelser*, hvorfor Kongen ansatte ham ved *Klaus Ahlefeldts Rytterregiment*, og da han udviste gode Anlæg, blev han, inden Aaret var omme, udnævnt til *Ritmester*, kun 14 Aar gammel.

I 1645 blev *Ulrik Christian* — efter *Fredsslutningen* i *Brømsbro* — atter sat til *Sluderingerne*; men nu havde han faaet Smag for *Soldaterlivet*, og det gik derfor kun smaat med *Fremgangen* i de boglige Studier.

Kongen besluttede da at sende ham paa en *Udenlandsrejse*, saaledes som det den Gang var *Skik og Brug* i *Landets* fornemste Huse, og ved *Nytaarstid* 1648 afrejste *Gyldenløve* under *Opsyn* af dygtige Mænd. Da Kongen imidlertid døde den 28. Februar 1648, vendte *Gyldenløve* tilbage, dels for at hilse paa den nye Konge, *Frederik III*, der jo var hans Halvbroder, og dels for at søge Kongens *Beskyttelse* mod *Korfits Ulfeld*, der var optraadt

meget strengt mod Gyldenløves Moder, bl. a. ved straks efter Kong Christian IV's Død at vise hende bort fra hendes Bolig paa Rosenborg Slot, og da hun nogle Uger efter døde, at lade hendes Lig om Natten køre ud af Byen paa en simpel Arbejdsvogn.

Kong Frederik III tog sig varmt af Gyldenløve og sendte ham atter udenlands, for at han kunde uddanne sig i Krigskunst i Spanien. Under saa dygtige Førere som *Turenne* og *Prins Ludvig af Condé* lærte han under Spaniens Krig med Frankrig at blive en fortrinlig Soldat og Fører. Han deltog i mange Kampe og avancerede til Oberst i en Alder af 20 Aar; men han var jo ogsaa en Kongesøn.

I Vinteren 1651—52 var Gyldenløve atter en kort Tid i Danmark i Diplomatiets Tjeneste; derefter kom han til Flandern og blev i 1652 udnævnt til Generalmajor. Gyldenløve udmærkede sig stadig, og da Forholdet mellem Danmark og Sverrig efterhaanden blev mere spændt, var det naturligt, at den danske Konge kaldte Gyldenløve hjem for at kunne benytte hans Krigserfaring i en Krig mod Sverrig.

Gyldenløve kom tilbage 1654 og blev Aaret efter udnævnt til dansk Generalmajor. Der var her meget at tage fat paa, thi meget var forsømt siden den sørgelige Fredsslutning i Brömsebro 1645; og Gyldenløve laa ikke paa den lade Side, men han arbejdede trøstigt paa at forbedre den danske Hær til at kunne optage en Kamp med den svenske.

Til Forberedelserne hørte ogsaa at hverve Regimenter; men da Rigets Pengemidler ikke forslog hertil, betalte Gyldenløve af sin egen Lomme og anvendte — som forøvrigt den Gang ogsaa andre Adelsmænd — hvad han havde og mere til, saaledes at det blev nødvendigt for ham at pantsætte sine Godser for at skaffe Penge.

Blandt de Regimenter, som oprettedes i denne Tid, har intet skaffet sig et smukkere Navn end „**Gyldenløves Dragoner**“; det er denne Afdeling, som endnu den Dag i Dag eksisterer under Navn af **17. Bataillon**.

I den følgende Skildring af dette Regiments Historie vil man finde omtalt, hvorledes Gyldenløve virkede baade som Forsvarer — ved Forstærkningsarbejderne af Kjøbenhavns Vold, og som Angriber — ved Udfaldene fra Kjøbenhavn.

Vinteren 1657—58, da Svenskerne havde erobret Jylland, fik Gyldenløve Kommandoen over vore Tropper paa Fyen. Desværre var Gyldenløves Helbred ikke stærkt, og Danmark fik derfor ikke fuldt ud Gavn af ham; Svenskerne havde muligvis næppe kunnet foretage deres Fremmarch i 1658 gennem Fyen og over Isen, hvis Gyldenløve i Stedet for at være bunden til Sygelejet af stærk Feber havde kunnet rykke i Marken selv med en mindre Styrke, i Flanken paa den svenske Hær. Gyldenløve selv var dristlig og energisk, og han vidste, at hans Folk med Begejstring vilde følge ham.

Den 2. November 1658 er det sidste Gang, at Gyldenløve vides at have deltaget i Krigsraadet hos Kongen; straks derefter har Sygdommen tvunget ham til at afholde sig fra al Virksomhed; han led meget og var meget utaalmodig.

Døden udfriede ham den 11. December 1658.

Det fremgaar ikke klart af Beretningerne, hvilken Sygdom det var, Gyldenløve bukkede under for; men det kan ogsaa være ligegyldigt her; *hans korte, men daadrige Liv, og ikke mindst hans fremragende Færd, medens han ved Kjøbenhavn kæmpede for Danmarks Frelse, har gjort, at hans Navn altid vil nævnes blandt Danmarks bedste Sønner og til det sidste vil være knyttet til den Afdeling, der skylder ham sin Tilblivelse, hvis første Chef han var, og som under hans Føring modtog Ilddaaben.*

Ulrik Christian Gyldenløve er bisat i Frue Kirke i Kjøbenhavn; men hans Grav og pragtfulde Mindesmærke blev tilintetgjort, dels ved Kirkens Brand 1728, dels ved Kirkens Odelæggelse under Bombardementet 1807.

1657—1679.
SVENSKEKRIGENE.

GYLDENLØVES DRAGONREGIMENT -- DRONNINGENS
LIVREGIMENT.

17. *Bataillon* hører til de ældste Afdelinger i Danmark; dens nuværende Navn er vel ikke gammelt, men ved Navnene „*Dronningens Livregiment*“ og „*Ulrik Christians Dragonregiment*“ føres vi 250 Aar tilbage i Tiden.

Denne Afdeling har været med baade i Danmarks gode og i dets onde Dage; den har kæmpet baade i Hjemland og Udland, vundet Berømmelse i sin første Ungdom og senere i sin modne Alder ladet sig friste og forføre. Til Slutning — i vor Tid — har den atter hævdet sin Plads som en tapper *Bataillon*, da den var med til at føre den sidste, bitre Strid paa *Dybbøls* navnkundige Ruiner.

I korte Træk skal her fortælles om Afdelingens lange Liv, saa godt som det kan gøres ved Hjælp af de ofte sparsomme Meddelelser, der endnu haves, spredt i Arkiver og Bøger.

Naar en Afdeling skulde oprettes for 250 Aar siden, foregik det paa den Maade, at Kongen udstedte de fornødne Befalinger i saa Henseende. I Reglen valgte Kongen først en Mand til Chef for Afdelingen, og derefter blev der udgivet Befaling om, hvorledes der skulde skaffes Mandskab og Udrustning m. m. til Veje.

Afdelingen, Regimentet, fik som oftest Navn efter Chefen. Den Chef, hvem det blev betroet at danne det Regiment, der

senere er bleven til den nuværende *17. Bataillon*, var Kong *Christian IV's* Son, *Ulrik Christian Gyldenløve*.

Det har ikke været muligt at finde den kongelige Befaling for Oprettelsen, saa at Afdelingens Fødselsdag ikke bestemt kan angives; men det omtrentlige Tidspunkt fremgaar af de kongelige Befalinger, der blev udgivne i April 1657 om de nyantagne Officerers Indkvartering og Mandskabets Tilvejebringelse.

Kong *Frederik III* vilde paa dette Tidspunkt ved Krig mod Sverrig søge at tilbageerobre de gamle danske Lande, som var bleven os berøvede ved Freden i Brömsebro 1645.

Som en Forberedelse til Krigen, der bl. a. skulde føres i Skaane, samledes Tropper i denne Landsdel; *Axel Urup* skulde have Overbefalingen over disse, og *Ulrik Christian Gyldenløve* blev hans næstkommanderende.

Blandt de Regimenter, som i denne Anledning oprettedes, var ogsaa *Ulrik Christian Gyldenløves Dragonregiment*, om hvilket gamle Dokumenter fortæller, at dets Officerer i April 1657 blev indkvarterede paa Sjælland, og at Mandskabet udskreves med 200 Mand fra Aalborg Stift, 200 Mand fra Aarhus Stift, 100 Mand fra Ribe Stift og 100 Mand fra Viborg Stift, ialt 600 Mand af det „*døgtige Mandkøn*“, som det hedder i Befalingen, der er dateret 23. April 1657.

Ved *Dragoner* forstod man dengang ikke det samme som nu, de var nærmest beredent Fodfolk; men *Gyldenløves* Dragoner fik dog flere Gange Lejlighed til at vise, at de ogsaa forstod at bruge deres Vaaben fra Hesteryggen.

De nys omtalte, fra Jylland udskrevne, 600 Dragoner blev først indkvarterede paa Sjælland, og det er ganske interessant at se, at Indkvarteringen dengang, altsaa for 250 Aar siden, var ordnet paa ganske lignende Maade som nu i vore Dage.

I Juni Maaned blev Regimentet forsynet med Heste, Vaaben og Munderingssager. Som Oberstløjtnanter ved Regimentet blev *Henrich von Eggeradt* og *Andreas Jackson* ansat.

Saa snart Regimentet var bleven indøvet, blev det overført til Skaane, hvor der, da Krigen mod Sverrig imidlertid var brudt ud, blev ført flere for os smukke Kampe; men samtidig gik det os meget uheldigt paa Kamppladsen i Holsten og Jylland, hvor vor derværende Hovedstyrke blev slaaet af Svenskerne, og den

nybyggede Fæstning, Frederiksodde, nu Fredericia, faldt i Fjendens Hænder. Som en Følge heraf blev Gyldenløve og en Del af hans Folk kaldt tilbage fra Skaane og sendt til Fyen.

Saa kom den haarde Vinter 1657—58, som aldrig vil glemmes i Danmark. Isen lagde sig fast og tyk over Strømme og Bælter, og paa Isen foretog den svenske Konge, *Carl Gustav*, i Januar og Februar 1658 sin dristige March til Fyen og videre over Langeland, Lolland og Falster til Sjælland. Da den svenske Konge gik over Lillebælt, laa Gyldenløve syg i Odense; men svag og mat, som han var, lod han sig bære ud paa Hesten for at deltage i Kampen, men han faldt kraftesløs sammen. Han blev kort efter tagen til Fange paa sit Sygeleje under Svenskerenes ustandselige Fremtrængen gennem Fyen. Af sit Dragonregiment havde han paa Fyen 4 Kompagnier med ialt 243 menige, og alle 4 Kompagnier blev dels nedhuggede, dels tagne til Fange.

Da Carl Gustav var kommen til Sjælland, hvor man ikke havde tænkt sig Krigens Gang saaledes, og hvor Forsvaret derfor var yderst mangelfuldt, opgav man al Modstand og tænkte kun paa at faa sluttet Fred saa hurtigt som muligt; Resultatet blev derfor ogsaa kun sørgeligt, idet Danmark ved Freden i Roskilde, den 26. Februar 1658, bl. a. maatte afstaa alle Landsdelene Øst for Øresund til Sverrig.

Den svenske Konge fortrød imidlertid hurtigt, at han ikke havde faaet endnu mere ved Freden i Roskilde, og landede derfor ganske uventet med en Hær i Korsør i August samme Aar.

Han marcherede straks mod *Kjøbenhavn*, som han haabede at kunne tage ved et hurtigt Angreb. „Det kunde jo,“ sagde han, „være de Danske ligegyldigt, om deres Konge hed Carl eller Frederik.“ Men der tog han fejl; havde der været Modløshed, da han sidst var paa Sjælland, saa vaagnede nu alle Danske op af den tilsyneladende Dvale, og Kong Frederik III svor, da man opfordrede ham til, at han skulde bringe sin Person i Sikkerhed, „hellere at ville dø i sin Rede“. Alle Stænder sluttede sig om Kongen for at staa eller falde med ham; man vidste, at det var Danmarks Tilværelse som selvstændig Stat, det drejede sig om, og Minderne om den Tid, der nu kom, vil stedse høre til de smukkeste i Danmarks Historie. Med lysende Skrift indskrev ogsaa Gyldenløves Dragonregiment sit Navn i hine Dages Kamp;

det blev dog ikke Gyldenløve selv, der kom til at føre Regimentet, idet han var bleven Generallojtnant og havde faaet en større Kommando, men *Ejler Ejlersen Holck*, der blev hans Efterfølger som Regimentschef.

Den 11. August 1658 om Aftenen maatte Kjøbenhavn lukke sine Porte for de fremtrængende Svenskere. Garnisonen var kun omtrent 1000 Mand Fodfolk og 2 beredne Regimenter, nemlig Livregimentet og Gyldenløves Dragonregiment. Sidstnævnte Regiments Styrke var endda kun 18 Officerer og 137 Underofficerer og menige, fordelt paa 6 Kompagnier.

Generallojtnant *Schack* blev ansat som Kommandant i Fæstningen, og Generallojtnant Gyldenløve fik Kommandoen over de aktive Tropper, der blev bestemte til Udfald.

Gyldenløve ydede under Belejringen sit Fædreland den mest udmærkede Tjeneste; ved sin Kløgt, ved sin uforlignelige Tapperhed og ved det Herredømme, han havde over Folkene, viste han sig som en Krieger af første Rang. Han blev en af de virksomste i Forsvaret.

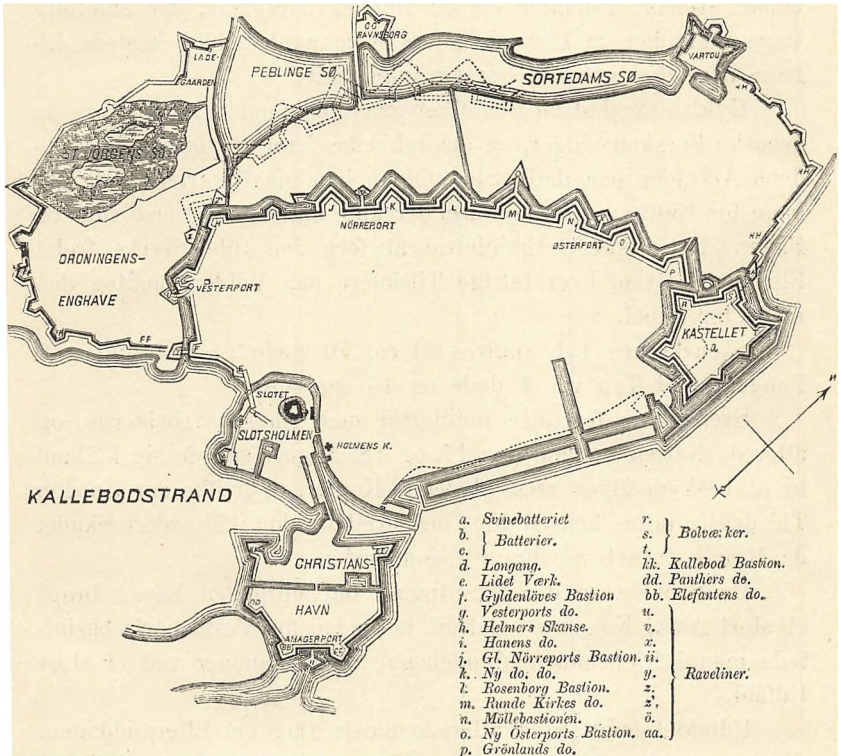
Forsvarsforanstaltningerne i Kjøbenhavn var i en daarlig Forfatning; men det lykkedes Kongen og hans Generaler at indgyde saavel Soldater som Borgere Mod, Frejdighed og Udholdenhed, saaledes at alle med stor Iver deltog i de nødvendige Arbejder for at udbedre Volden m. m.

Kjøbenhavns Befæstning, der blev indrettet til at modstaa Svenskernes Angreb, saa saaledes ud: Paa venstre Fløj laa Slots- holmen, helt omflydt af Vand og dannende en lille Befæstning for sig. Ved en vistnok murdækket Vej, den saakaldte Løngang, og en Bro over Vandkunsten, Lønbroen, forbandtes Slotsholmens Befæstning med den egentlige Hovedvold, der, følgende Kalleboderne, der dengang gik længere ind i Landet, først førte til Bastionen ved Farveriet, den senere Gyldenløves Bastion. Fra Bastionen ved Farveriet fortsattes Volden til en stor Bastion ved Vesterport, lige ud for Vestergade, derfra videre over Helmers Bastion, der laa ved Vinklen, som Voldlinien dannede ud for St. Pederstræde, og bøjede her skarpt af over Hanens Bastion lige ud for Teglgårdsstræde videre til Kastellet.

Haab og Mod blandt Beboerne i den bag denne Fæstningslinie indesluttede By steg fra Dag til Dag. Der oprettedes nye

Korps af de forskellige Stænder og Haandværk, og Kongen lod bygge et Telt ved Volden, saa at han Dag og Nat kunde være i Nærheden af Soldaterne; ja endog *Dronning Sophie Anolie* færdedes meget paa Voldene og opmuntrede Folkene.

Men det var ikke alene til Forsvaret, at man vilde holde sig; man vilde ogsaa vise den overmodige Fjende, at man ikke frygtede en Kamp med ham uden for Voldene.

Skitse over Kjøbenhavns Befestning 1658.

Allerede den 13. August foretoges et Udfald. Gyldenløve havde Kommandoen, og Styrken bestod af ca. 250 Mand Fodfolk, 2 Kompagnier Ryttere af Livregimentet og 3 Kompagnier af Gyldenløves Dragoner under Oberstløjtnant *Jacob Gewecke* og Kaptajnerne *Mikkel Skov* og *Joseph Schwitzer*.

Gyldenløve samlede sine Tropper bag Volden mellem Vesterport og Helmers Bastion og brød ud gennem Vesterport, idet

han rettede Bevægelsen mod den sydlige Ende af St. Jørgens So, der den Gang laa helt omgivet af Marker og ikke var inddæmnet som nu. Gyldenløve lod sine Dragoner gaa i Spidsen, efterfulgt af Fodfolket i Løb, medens Livregimentets Ryttere svingede ud og galoperede frem paa Styrkens venstre Fløj.

Udfaldet kom Svenskerne ganske uventet; Dragonerne angreb med en saadan Voldsomhed, at baade de i forreste Linie arbejdende svenske Soldater og de tililende Reserver, der samtidig toges i Flanken af Livregimentets Kompagnier, blev kastede tilbage over den svenske Forskansningslinie.

Gyldenløve lod nu Fodfolket gaa igang med at ødelægge de svenske Forskansninger, og det lykkedes ham at sløje alle Fjendens Arbejder paa dette Sted, inden han maatte trække sig tilbage for 1500 svenske Ryttere, der kom sprængende med vajende Faner. Det lykkedes imidlertid at føre den lille Styrke frelst tilbage til Byen, hvor talrige Tilskuere paa Volden modtog den med stor Jubel.

Svenskernes Tab angives til ca. 70 døde og saarede og 9 Fanger; vort Tab var 4 døde og 15 saarede.

Svenskerne fortsatte imidlertid med Angrebsarbejderne, og allerede Natten mellem den 17. og 18. August saa de sig i Stand til at beskyde Byen med glødende Kugler, af hvilke der i nogen Tid daglig taltes henved 200; de anrettede dog ikke videre Skade, da Brandvæsenet var bragt i god Orden.

Da Svenskerne den 22. August om Morgenen havde bragt et stort Antal Kanoner i Batteri tæt uden for Vesterport, besluttede man i Kjøbenhavn at ødelægge disse Kanoner ved et stort Udfald.

Udfaldet fandt Sted allerede næste Dag om Eftermiddagen. Styrken var ca. 3000 Mand, og Kommandanten, Generallojtnant *Schack*, tog selv Kommandoen, idet han overdrog Gyldenløve at føre den beredne Styrke.

Gyldenløves Dragonregiment, der nu var bragt op til 7 Kompagnier, deltog med hele sin Styrke.

Udfaldet skulde for Fodfolkets Vedkommende ske gennem en Løngang i Volden, medens Rytteriet, der havde venstre Fløj, skulde bryde ud gennem Bastionen ved Farveriet ad Vejen til Dronningens Enghave, det nuværende Tivolis Terræn. I Spidsen

for venstre Kolonne gik 2 Kompagnier af Gyldenløves Dragonregiment.

Angrebet førtes begge Steder med den største Voldsomhed, og uagtet Svenskerne værgede sig tappert, formaaede de ikke at holde Stand.

Den svenske Styrke, som her var ca. 1000 Mand, blev fuldständig opreven, og dens Kommandant, Oberst *Svante Banér*, faldt; 1 Oberstløjtnant, 4 Kaptajner, 5 Løjtnanter, 6 Fændriker og 450 Underofficerer og menige blev tagne tilfange, Resten faldt eller flygtede. Vort Tab var 35 døde og 79 saarede.

I 2 Timer holdt den danske Styrke Stillingen, og i den Tid blev saa godt som alle de svenske Løbegrave og Værker sløjfede. Kanonerne blev dels fornaglede, dels kastede i Vandet, og 6 smukke 12 Pd.s Kanoner blev i Triumf førte med tilbage til Fæstningen.

Dette Udfald var det største, som blev udført under Belejringen, og kaldes ofte i Beretninger fra den Tid for „Generaludfaldet“.

Ogsaa senere fandt der Udfald Sted, ved hvilke Gyldenløves Dragoner fik Lejlighed til yderligere at vinde Hæder.

En af disse Kampe fandt Sted paa Amager den 10. Oktober. Svenskekongen, Carl Gustav, var selv gaaet i Land paa Amager for med en Styrke at plyndre denne Ø, der paa Grund af sin Frugtbarhed kaldtes „Kjøbenhavns Spisekammer“, og Kong Frederik III benyttede straks denne gode Lejlighed til at hilse paa ham. Man samlede hurtig nogle Tropper, hvorimellem nogle af Gyldenløves Dragoner, og rykkede rask frem mod Svenskerne, der kun holdt Stand en kort Tid, hvorefter de flygtede til Skibene. Carl Gustav kom selv i stor Fare under Flugten og var lige ved at blive taget tilfange af Kaptajn Mikkell Skov ved Gyldenløves Dragoner.

Belejringen trak nu i Langdrag; Sverrigs sejrvente Konge stod for første Gang lige over for en Modstand, han ikke formaaede at overvinde. Bedre Held havde han ved Kronborg; thi det stærke Slot faldt efter omtrent 3 Ugers kraftig Belejring i Svenskernes Hænder. Der blev stor Sorg i Kjøbenhavn, da det rygtedes.

Lykken skulde dog snart atter tilsmile den belejrede og

næsten udsultede By; thi i de sidste Dage af Oktober 1658 slog en hollandsk Flaade sig igennem den svenske Flaade ud for Kronborg og bragte rigelig Forsyning af Fødevarer foruden et Hjælpekorps paa 2200 Mand hollandsk Fodfolk.

Svenskerne trak sig som Følge heraf straks tilbage fra Indeslutningslinien omkring Fæstningen, saaledes at de danske Tropper kunde rykke ud og ødelægge Belejringsarbejderne. Den svenske Hær slog sig ned ude ved Brøndshøj, hvor de rev Husene ned og byggede en befæstet Lejr; en hel By havde de der, som de efter deres Konge kaldte Karlstad.

Den 11. December 1658 havde ikke alene Dragonregimentet, men hele Hæren og Landet den store Sorg, at *Ulrik Christian Gyldenløve* døde midt i sin store Virksomhed, kun 28 Aar gammel. Tilliden til ham var netop paa det højeste, og det skal nedenfor blive omtalt, hvor omhyggeligt han havde sørget for at sætte navnlig sit kære Regiment i Stand til at modstaa den stadig ventede Hovedstorm. Hans Grav fandtes i *Frue Kirke i Kjøbenhavn*, indtil Kirken ødelagdes ved Englændernes Bombardement 1807.

Om de Forberedelser, der var truffene, meddeles i et Skrift fra den Tid, at Gyldenløve paa de Steder, der var bestemte til at forsvares af hans Dragonregiment, nemlig fra Løngangen og til Helmers Bastion, havde ladet anbringe Palisader og Fodangler og forsynet Palisaderne med lange Jernpigge. Bastionen ved Farveriet og nogle nyopførte Skanser, dels ved Vandkunsten og dels umiddelbart foran Volden (Raveliner), var udvendig under Stormpælene beklædt med Bræder i et 2 Alen bredt Bælte, og gennem disse Bræder var der slaaet lange Spiger og Søm med Spidserne vendende udefter, saaledes at de stormende maatte spiddes paa disse, naar de forsøgte at komme op paa Brystværnet.

I Ravelinen foran Bastionen ved Farveriet stod 10 eller 12 Kanoner ladede med Kardæsker, og paa Volden var der anbragt alt det Skyts, man raadede over.

Desuden maatte der stadig ises i Voldgravene, for at holde en bred Rende aaben i Isen; det var et stort og besværligt Arbejde for Forsvarerne, men ved stor Udholdenhed og en fornuftig Fordeling af Arbejdet lykkedes det dog.

Man kunde naturligvis ikke bestemt vide, hvor den egentlige Storm vilde finde Sted; men da de fleste Belejringsarbejder var anlagte ud for Voldliniens venstre Fløj, havde Gyldenløve belavet sig paa at modtage Svenskerne paa dette Sted, og det blev virkelig ogsaa her, at de især ofrede Strømme af Blod uden at kunne trænge frem over Forskansningerne.

Forsvaret af Volden var, da Stormen fandt Sted Natten mellem den 10. og 11. Februar 1659, fordelt imellem de forskellige Afdelinger og Korps; om Gyldenløves Dragonregiment vides, at det havde følgende Styrke paa Post: i Bastionen ved Farveriet stod Major *Schwitzer* med 1 Kompagni Dragoner, i en Ravelin foran denne Bastion hans Løjtnant med 16 Dragoner; i Bastionen ved Vesterport stod Oberstløjtnant *Stockmann* med 2 Kompagnier Dragoner, i en Ravelin foran denne Bastion Kaptajn *Cicignon* med 1 Kompagni Dragoner, og endelig var Kaptajn *Mikkel Skov* ved Løngangen, vistnok med hele sit Kompagni Dragoner.

Paa Voldlinien mellem de nævnte to Bastioner stod 1 Kompagni Borgere under Guldsmid *Niels Enevoldsen*.

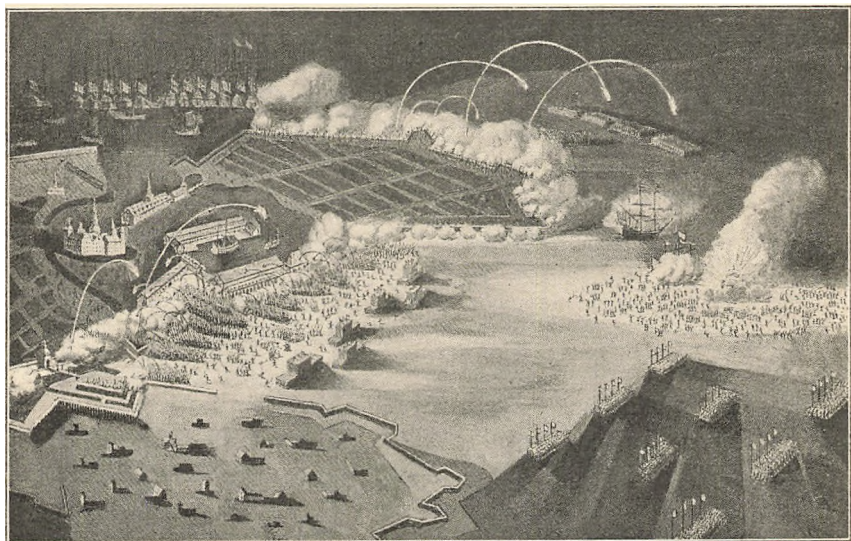
I Reserve bag Bastionen ved Farveriet stod 2 Kompagnier Borgere, 2 Kompagnier Hollændere og en Trop Ryttere.

Hovedangrebet begyndte Kl. 2 Nat mod Bastionerne ved Farveriet og Vesterport, der som omtalt var betroede til Gyldenløves Dragoner. Svenskerne havde, for at komme saa skjult frem over Sneen som muligt, taget hvide Skjorter uden paa Munderingen; men dette Fif hjalp dem ikke, de blev straks modtagne med en voldsom Kanonild. Saa snart Svenskerne var komne nær nok, begyndte Geværilden, og det lysnede snart stærkt i deres Rækker. Svenskerne kæmpede som altid med stor Tapperhed; de saakaldte „fersenske Soldater“ (Regimentet *Fersen*) udviste høj Grad af Dødsforagt og søgte at storme Bastionen ved Farveriet, altsaa der hvor Major *Schwitzer* stod; de satte Stormstiger til Voldene for bedre at kunne bestige de isglatte Skraaninger, men kun 4 Mand lykkedes det at naa Brystværnskronen, og disse blev straks stødt ned. Bedre gik det ikke de Svenskere, der fulgte efter eller stod nedenfor; de blev overdængede med Granater, Geværkugler, Stene og Bjælker, og flere af dem blev

skoldede af kogende Vand og Tjære, som endog Byens Kvinder var behjælpelige med at hælde ned over dem.

Kongen kom nu selv tilstede og opmuntrede sine kæmpende Soldater og Byens Borgere.

Da en Del af de overste svenske Officerer var faldne eller saarede ved disse Angreb, begyndte de svenske Soldater at holde sig tilbage. Da Carl Gustav erfarede dette, lod han sin Feltløjmester, *Erik Stenbock*, rykke til Undsætning med det „Smaa-

Stormen paa Kjøbenhavn 1659.

landske Regiment“. *Stenbock* faldt, hans næstkommanderende faldt straks efter, og nu begyndte ogsaa disse Tropper at vakle. For at hjælpe blev da det „Sødermanlandske Regiment“ sendt frem under Brødrene *Sparres* Kommando; men dette Regiment kom saa uheldigt frem, at det kom i dobbelt Ild, hvorved det straks mistede saa mange Folk, at ogsaa dette Angreb strandede.

Man opgav da Stormen saavel her som de andre Steder, hvor den var forsøgt.

Svenskernes samlede Tab opgives til 664 døde og ca. 900 saarede; vort Tab var ca. 20 døde og en Del saarede.

Det er let forstaaeligt, at der næste Morgen var en Jubel uden Grænser i Kjøbenhavn. Af al den Hæder og Belønning, der faldt paa Gyldenløves Dragonregiment for denne Afdelings store og smukke Andel i Sejren, kan anføres, at der straks efter af Kongen udbetaltes en stor Pengesum til Dragonerne, og at Kongen den 18. Oktober samme Aar belønnede det ved at knytte det til Dronningens Person under Navnet: **Dronningens Livregiment Dragoner.**

Dronning Sophie Amalie havde delt Belejringens Trængsler med den i Kjøbenhavn indesluttede Del af Folket, og havde ofte givet Beviser paa personligt Mod; det var derfor en ikke ringe Ære under Krigen at blive gjort til *hendes* Livregiment, thi i Udnævnelsen — dateret den 18. Oktober 1659 — anføres udtrykkeligt det personlige Forhold, idet der staar: „*Vor elskede kjære Gemahls Dronningens Livregiment Dragoner.*“

Til Minde om den tapre Kamp blev ogsaa senere Bastionen ved Farveriel, ud for Farvergade, kaldt „*Gyldenløves Bastion*“.

Krigen var imidlertid trods Svenskernes mislykkede Stormangreb ikke forbi; den svenske Hær forblev liggende for Kjøbenhavn, og Landet var i stadig Krigstilstand. Dog indtraf ikke større Krigsbegivenheder for Regimentet, og endelig sluttedes Freden den 27. Maj 1660.

Herefter forlod Svenskerne efterhaanden Landet, og maatte derfor bl. a. aflevere Kronborg. For at modtage dette Slot blev 15. Juli 1660 Ejler Holck med Regimentet, der nu talte 8 Kompagnier, tilsøs sendt til Helsingør. Regimentet har maaske ikke haft Heste, eftersom det sejlede til Helsingør; det fremgaar ikke af de efterladte Dokumenter, og heller ikke vides det, om Regimentet senere har været beredent. Regimentet bar nu i daglig Tale en Tid Navn efter Chefen, altsaa „*Ejler Holcks Regiment*“.

De 8 Kompagnier var hver paa 80 Mand; de forblev samlede paa Kronborg i et Aar, hvorpaa de 4 Kompagnier sendtes til Nyborg. Hvert Kompagni havde paa den Tid sin Fane; der var saaledes 8 Dragonfaner ved Regimentet, og de beskrives saaledes: 1. *Kompagni*: hvid Dug, deri en kronet Løve, holdende i Fødderne en Vægtskaal; under Løven stod paa Latin: „*Jeg elsker Magten for Retfærdighedens Skyld.*“ De andre Kom-

pagniers Faner var holdte i samme Stil, men Billede og Indskrift var forskellig for hvert Kompagni.

Under det nu følgende rolige Garnisonsliv kunde det jo hænde, at en eller anden af Soldaterne forsaa sig, uagtet saadant den gang straffedes langt strengere end nu. Saaledes kan anføres, at der i Kjøbenhavn i 1664 blev sat Dødsstraf for Soldater, der uden Tilladelse færdedes paa Gaden efter Kl. 8 Aften; ja Aaret efter blev det endog skærpet til Kl. 7 Aften, naar Tappenstregen var slaaet. En lille Straffehistorie fra den Tid er opbevaret i et Brev fra Kronborg; deri fortælles, at Ejler Holck en Søndag i November 1661 midt under Gudstjenesten, og uden at Præsten var nærværende, lod en Soldat skyde, en anden hænge og Ørene skære af en tredje, fordi de havde stjaalet et Faar. Paa Ryggen af ham, der hængtes, var der bundet et halvt Faar som en Slags Rejsekost. — Loven var streng i de Tider, ikke alene i Militærtjenesten; det har sagtens været nødvendigt, thi Tiden med dens Sæder og Skikke var haard i sig selv.

Kong Frederik III døde 1670 og efterfulgtes af Sønnen, Kong *Christian V*. Der maa nu antages at være opstaaet Ønske om, at Regimentet ogsaa under den nye Konge og Dronning maatte bevare sit gamle Navn som „Dronningens Livregiment“; thi den 25. Juli 1670 bestemte Kongen, at Regimentets Navn skulde være: „Dronningens Livregiment“.

Regimentet knyttes saaledes nu til den til enhver Tid regerende Dronning og fik altsaa et Navn, der kunde bevares gennem Tiderne; den regerende Dronnings Navnetræk maatte fremtidig altid indsættes i Fanen. Det vil bemærkes, at Regimentet hermed tillige ophørte med at være et Dragonregiment.

Kong Christian V haabede at kunne tilbageerobre de tabte skaanske Provinser og forberedte sig paa Krigen ved forskellige Forandringer i Hæren; saaledes blev Dronningens Livregiment nu omdannet til at tælle 3 Batailloner paa 4 Kompagnier, og 1674 fik disse Kompagnier nye Faner; hver Fane havde som tidligere en hvid Dug og paa denne et Billede og en Indskrift. 1. Kompagni, Livkompagniet, som det ofte kaldtes, bevarede den gamle Fane. De andre Kompagniers Faner havde et lille Dannelbrog i overste Hjørne ved Stangen og derunder Dronningens Navnetræk. Indskrifterne, der var paa Latin, var følgende:

2. Kompagni: „Snart Fred, snart Krig.“
3. — „Hæder i Fred.“
4. — „Beskyttelse i Krig.“
5. — „Haab i Tapperhed.“
6. — „Frelse i Sejr.“
7. — „Uden Ære, ingen Sikkerhed.“
8. — „Enten Døden eller et hæderligt Liv.“
9. — „Lydighed er Heldets Moder.“
10. — „Tapperhed vokser, naar man vover.“
11. — „Æren vindes ved Arbejde.“
12. — „Tapperheden lever efter Døden.“

I Efteraaret 1675 aabnedes Fjendtlighederne mod Sverrig, idet Kong Christian V med en Hær drog ind i det nordlige Tyskland for at drive Svenskerne ud af deres derværende Besiddelser. Paa Grund af forskellige Forhold fandt dog paa denne Krigsskueplads ikke mange Begivenheder Sted. Dronningens Livregiment fulgte med 2 Batailloner Kongen paa Toget, og kom derved til at deltage i den vigtigste Krigsbegivenhed i det nævnte Aar: Erobringen af den stærkt befæstede By, *Wismar*, som ligger ved Østersøen, i Mecklenborg. Wismar var omgivet af en Ringmur og en Vold med Grav; det omliggende Terræn var meget sumpet, og det var derfor ikke nogen let Opgave at erobre Byen. Kongen og Dronningen overværede en Del af Belejringen.

Generalmajor *Joachim Schack* var nu bleven Chef for Regimentet og ledede dets Angreb mod den saakaldte Lybske Port. Det gik imidlertid kun langsomt med Belejringsarbejderne, tildels paa Grund af uheldigt Vejr og megen Sygdom. I November forsøgte Fjenden et Udfald fra Fæstningen gennem den Lybske Port, men det lykkedes Dronningens Livregiment at kaste Udfaldsstyrken tilbage; nogle Dage senere, den 13. November, blev Fæstningen taget med Storm, og 3 Dage efter holdt Kongen sit Indtog i Byen.

Tropperne blev derefter lagte i Vinterkvarter; de 2 Batailloner af Dronningens Livregiment kom i Kvarter i Wismar; den 3. Bataillon var forbleven paa Kronborg.

Fjendtlighederne i Nordtyskland døde efterhaanden hen, idet Kong Christian V paatænkte et Indfald i Skaane, hvor de gamle danske Undersaatter med Længsel ventede paa at blive befriede fra

det svenske Herredømme, og i den Anledning samledes en Hær styrke ved Kjøbenhavn, hvortil blandt andre Afdelinger ogsaa de 2 Batailloner af Dronningens Livregiment overførtes fra Wismar. Bataillonerne deltog i en stor Mønstring den 15. Juni 1676.

Til at beskytte Landsætningen i Skaane og foretage Overførslen hertil var der ved Kjøbenhavn samlet en Flaade paa 12 Fregatter, 250 mindre Skibe, 33 Pramme og 200 Baade. Indskibningen fandt Sted den 23. Juni, og Dronningens Livregiment (2 Batailloner), der førtes af Oberstløjtnant *Erhorn*, fik i Anledning af Ekspeditionen overleveret en stor Fane. Denne bar i Dugen Løven med Vægtskaalen og var altsaa efter samme Tegning som Livkompagniets gamle Fane.

Overfarten gik ikke ganske efter Bestemmelsen; det varede paa Grund af Vejrforholdene 5 Dage, inden Flaaden kom under Sejl, og først den følgende Dag landsattes Tropperne ved Raa, syd for Helsingborg. Selve Landsætningen foretoges derimod med en saadan Hurtighed, at alt Fodfolket, ca. 9000 Mand, var i Land i Løbet af nogle Timer.

Om Landsætningen fortælles, at da Fodfolket var gaaet i Baadene og roede mod Land, blev man betænkkelig, fordi der viste sig svenske Ryttere paa Kysten. Men da samtidig en Kone kom løbende ned til Stranden og af alle Kræfter raabte: „Kom kun nærmere, her finder I ingen Modstand; hele den fjendtlige Magt er gaaet til Ystad,“ blev man beroliget og saa med Rette heri et Udslag af Befolkningens Kærlighed til deres tidligere Fædreland. —

Hele Hæren talte ca. 14,000 Mand; den svenske Hær, der foreløbig stod ved Malmö, var ca. 11,000 Mand stærk.

Den 30. Juni rykkede den danske Hær mod *Helsingborg*, der var besat af Svenskerne; men disse ydede ikke nogen stor Modstand og overgav sig den 3. Juli. Herved blev den vigtige Forbindelse Helsingør—Helsingborg sikret for den danske Hær. Fra Helsingborg rykkede Hæren mod *Landskrona*, der betragtedes som en stærk Fæstning; men Fæstningsværkerne var ikke i Orden, hvorfor Svenskerne ikke afventede den danske Hærs Stormangreb, men overgav Fæstningen forinden.

Derefter rykkede den danske Hær videre mod *Christianstad*, der var en Fæstning af ny Konstruktion; den var anlagt af

Christian IV ved Helgeaaens Udløb i Helge Sø. Kong Christian V besluttede at storme straks, idet han lod 3 Stormkolonner formere; Oberstløjtnant Erhorn førte den ene Kolonne, der dog nærmest var bestemt til at foretage et Skinangreb. Da Stormkolonnerne satte sig i Bevægelse, var det saa mørkt, at de kun ved Hjælp af Vejvisere naaede Gravkanten; men Fremrykningen var foregaaet saa stille, at Svenskerne intet havde opdaget. Først da vore Tropper var ilede over Gravbunden og var i Færd med at bestige Voldskraaningerne, blev de opdagede. Efter faa Timers Kamp var Fæstningen taget.

Dronningens Livregiments 2 Batailloner, der havde været Deltagere i alle disse smukke Krigsoperationer, havde under disse ialt haft et Tab af 3 Officerer, 1 Underofficer, 42 menige saarede og 18 menige døde.

Hæren gik nu med Størstedelen af sin Styrke i Vinterkvarter mellem Helsingborg og Engelholm; men den svenske Konge, der hidtil havde holdt sig tilbage, mente nu, at han var stærk nok til at gaa frem til Angreb, og som Følge heraf maatte den danske Hær atter samles.

De to Hære stødte sammen i et stort Slag ved *Lund*, den 4. December 1676. Terrænet, hvori Hærene kom til at kæmpe, ligger mellem Byen Lund og Kjøflinge Aa. Øst for Lund ligger et dominerende Bakkeparti, *Allehelgensbakke*, om hvilken Kampen især stod. Paa Kampdagen frøs det 8° R., og Jorden var dækket af et tyndt Lag Sne.

Ved Daggry rykkede den svenske Hær frem, og saa snart man fik Efterretning herom, allarmedes den danske Hær og Slagordenen indtoges. Denne bestod af 2 Træfninger, hver delt i et Centrum og 2 Fløje, altsaa i 3 Dele. Dronningens Livregiment hørte til 1. Træfning og havde Plads længst til venstre i Centrum.

Den svenske Hær, der havde en tilsvarende Slagorden, søgte at naa frem til Allehelgensbakke, og da den danske Hær vilde forhindre dette, blev der en Tid et Kapløb mellem forskellige Dele af Hærene; derefter kom det til saa voldsomme Sammenstød mellem dem, at de i den Grad blandedes mellem hverandre, at den svenske Konge i Uordenen endog kom i Spidsen for en dansk Eskadron og først opdagede Fejltagelsen, da han gav

Trompeteren Ordre til at blæse til Angreb; det lykkedes ham dog hurtigt igen at slutte sig til sine egne Tropper.

I Centrum, hvor som sagt Dronningens Livregiment befandt sig, begyndte Kampen med, at det danske Artilleri bragte det svenske til Tavshed. Derefter stormede Svenskerne frem uden at besvare de danske Soldaters Ild, før de var komne paa ca. 80 Skridts Afstand; her standsede Svenskerne, et Par Salver veksledes, og der rykkedes frem fra begge Sider til Haandgemæng. Dronningens Livregiment havde til Modstander to svenske Gardebatailloner; det lykkedes disse at trænge Livregimentet tilbage, og da dette nu samtidig blev angrebet i Flanken af svensk Rytteri, maatte det tillige med flere andre Afdelinger efter en heftig Modstand begynde Tilbagegangen i Retning af Landskrona; 3., 5., 7. og 11. Kompagni mistede under denne Kamp deres Faner.

Slaget, der er et af de blodigste i Krigshistorien, blev vundet af Svenskerne, der kort efter atter kom i Besiddelse af Helsingborg. —

Medens herefter Størstedelen af den danske Hær overførtes til Kjøbenhavn, efterlodes de 2 Batailloner af Dronningens Livregiment sammen med nogle andre Batailloner som Garnison i Landskrona.

Krigen i Skaane bør ikke omtales, uden at de saakaldte „*Snaphaner*“ nævnes, da de paa saa mange Maader hjalp den danske Hær. Christian V havde straks efter Landgangen ved Raa opfordret Befolkningen til at gribe til Vaaben mod Svenskerne; det gamle danske Sindelag viste sig da ogsaa i Gerning hos dette erobrede Folk, idet Landalmuen sluttede sig sammen i større eller mindre Hobe, for under selvvalgte Førere at gøre Svenskerne saa megen Skade som muligt. Disse Strejftog og Smaakampe kronedes ogsaa ofte med Held, og det lykkedes ikke Svenskerne at kue „*Snaphanerne*“, som disse Folk kaldtes, trods de mest barbariske Straffe. Som Eksempel paa, hvorledes de fangne „*Snaphaner*“ en lang Tid behandledes, fortæller samtidige Beretninger: først brændtes de med glødende Jern under Fødderne, derefter blev de ved et Jernspyd, der blev stukket gennem dem, naglede til et Træ, og deres Hænder anbragtes samlede med et Søm igennem over deres Hoveder; saaledes maatte de hænge, indtil Døden indtraadte.

Dronningens Livregiment, der som omtalt havde 2 Batailloner i Landskrona og 1 Bataillon paa Kronborg, blev i Begyndelsen af 1677 bragt op til en Styrke paa 1800 Mand. 1. Kompagni — Livkompagniet — der beholdt sin særlige Fane, havde, som altid dengang, Regimentets Chef til Kompagnichef.

Krigen i Skaane begyndte igen; en af Regimentets Batailloner under Oberstløjtnant Erhorn var med til et mislykket Angreb paa Malmø og derefter med i Slaget ved Landskrona, som fik et uheldigt Udfald for den danske Hær.

Af senere Begivenheder i denne langvarige Krig skal endnu kun nævnes, at Regimentets ene Bataillon deltog i Angrebet paa *Helsingborg*, som paany i 1678 belejredes af de danske. Det lykkedes her at narre den svenske Kommandant ved en falsk Skrivelse, saaledes at han overgav Byen.

Nu samledes hele Dronningens Livregiment i Helsingborg, men Regimentet kom denne Gang ikke til at deltage i flere Krigsbegivenheder; man var træt af Krigen, hvorfor Felttøget i Skaane afsluttedes, og Danmark gik ind paa en Fred, der fastslog Tabet af de skaanske Provinser.

Regimentet forblev i Helsingborg til 1679, da det blev forlagt til Byen Glückstadt i Holsten. Denne lille befæstede By, der var anlagt af Kong Christian IV, blev nu Regimentets Garnisonsby næsten uafbrudt lige til Krigen 1848; men som det nedenfor vil blive fortalt, hengik disse mange Aar ikke som et fortsat, roligt Garnisonsliv.

1679—1842.
KRIGSBEGIVENHEDER UDE OG HJEMME.
GARNISONSLIV.

DRONNINGENS LIVREGIMENT — 17. LINIEBATAILLON.

Da den skaanske Krig var endt, var Danmarks Pengevæsen i stor Uorden, og for at raade Bod herpaa udlejede Kong Christian V Tropper baade til Englands og til den tyske Kejsers Tjeneste; denne Anvendelse af Hærens Afdelinger, som i vore Dage vilde være uforstaaelig, var fuldstændig i hine Tiders Aand og fandtes derfor ganske naturlig, saa meget mere som en stor Del af det hvervede Mandskab var Tyskere; men den bidrog i hvert Tilfælde meget til at kaste Glans over det danske Navn, idet danske Afdelinger i fremmed Sold har kæmpet med Ære paa de fleste evropæiske Valpladser og mere end én Gang bidraget væsentlig til Sejren. Mange eller udførlige Beretninger er imidlertid ikke levnede os om hine bevægede Tider, hvor danske Afdelinger optraadte snart et, snart et andet Sted, og det er derfor kun meget spredte Træk, som kan meddeles herom.

I Aaret 1689 samledes ved Ribe et saadant Hjælpekorps, ialt omtrent 7000 Mand, under Hertug Ferdinand Wilhelm af Württemberg—Neustadt, bestemt til England for at hjælpe Kong Wilhelm III mod den fordrevne Kong Jacob II, der endnu opholdt sig i Irland og støttedes af Frankrig. England havde forpligtet sig til efter endt Krig at tilbagelevere lige saa mange Mand, som det havde modtaget, eller betale 10 Rdlr. for hver manglende Infanterist og 60 Rdlr. for hver manglende Rytter.

I ovenomtalte Korps fandtes 1 Bataillon af Dronningens Liv-

regiment under Oberst *Johann Dietrich von Haxthausen*. Batalionens Styrke var 6 Kompagnier med ialt 687 Mand — mest Holstenere — og 46 Heste.

Overfarten gik ikke heldigt, idet Efteraarsstormene splittede den af 80 Transportfartøjer bestaaende Flaade; Skibet „*Samson*“, der førte 4 Kompagnier af Dronningens Livregiment, fik en saa betydelig Læk Dagen efter, at Flaaden var gaaet under Sejl, at det maatte vende tilbage til Glückstadt, hvor det blev modtaget af Regimentschefen, Oberst *Jobst Scholten*.

I Begyndelsen af December indskibedes atter Kompagnierne, der var i god Stand, paa en Fløjte og en Galliot (en Fløjte var et temmelig stort, stærkt lastende, men slet sejlene 3-mastet Handelsfartøj; Gallioten var mindre og havde kun 2 Master) for, saa snart Vind og Vejr tillod det, at afgaa til Skotland. Det første Skib førte 6, det andet 4 Kanoner; man maatte nemlig være belavet paa at støde paa franske Kapere, der i denne Krig var en sand Svøbe ikke blot for Fjendens, men ogsaa for de andre Magters Skibs fart paa Nordsoen.

Fem Dage efter Afrejsen blev de to Skibe i rum Sø og under Vindstille angrebne og tagne af to franske Kapere. Det synes ikke, at Soldaterne gjorde Modstand, men Partiet var ogsaa for ulige. Franskmændene, der førtes af den berømte Sømand *Jean Bart*, bragte de danske Officerer ombord paa Kaperfregatterne, hvor de udplyndredes. Mandskabet forblev derimod paa de tagne Skibe, under Bevogtning af franske Søfolk. Under en voldsom Storm skiltes Gallioten fra de øvrige Fartøjer, og de ombordværende Fanger, 1 Sergent og 130 Mand, overvældede deres Bevogtere og tvang dem til at sætte Kursen mod den hollandske Kyst. Skibet strandede, men Mandskabet reddedes og kom senere lykkeligt til England.

Fangernes Antal var nu 16 Officerer og 320 Underofficerer og menige, foruden en Del Kvinder og Børn, der, som sædvanligt i hine Tider, ledsagede Soldaterne. Den danske Regering fordrede Fangerne tilbage, da den ikke laa i Krig med Frankrig; men her hævdede man, at Tropperne var solgte til England, der jo krigede med Frankrig, selv om de endnu ikke var tagne i Ed i England. Den franske Konge besluttede at danne et særligt Regiment med de fangne Soldater som Stamme under den danske

Oberst *Juel*; dette lykkedes ogsaa efterhaanden, kun var de fangne danske Officerer hverken ved Mildhed eller ved Strenghed at formaa til at tage fransk Tjeneste.

Da den øvrige Del af Hjælpekorpsset var kommet til England, havde Bataillon af Dronningens Livregiment altsaa kun 2 Kompagnier; dette blev der dog snart raadet Bod paa, idet man opløste den danske Bataillon „*Oldenborg*“ saaledes, at dens 4 Kompagnier indgik i „*Dronningen*“, der derved fik fuld Styrke og nu kom til at bestaa af et Grenaderkompagni og 6 andre Kompagnier. I Marts 1690 overfortes Hæren til Irland, hvor de danske Tropper kæmpede tappert ved Boynefloden. Tabene her var imidlertid ualmindelig smaa; Bataillon „*Dronningen*“ havde saaledes kun 4 saarede.

Kong Wilhelm førte derefter sin Hær imod Byen *Limerick*, som han belejrede i længere Tid. Bataillon „*Dronningen*“ deltog i et blodigt Stormangreb paa en Breche i Muren; Angrebet lykkedes, men den indtagne Stilling maatte igen opgives. Det fortælles, at de irske Kvinder ved denne Lejlighed kastede Sten og kogende Vand paa de stormende. Belejringen maatte snart efter ophæves, tildels paa Grund af pestagtige Sygdomme mellem Tropperne.

Under de følgende Fægtninger i Irland hævdede de danske Tropper stadig en fremragende Plads, og det var f. Eks. dem, der i Slaget ved Aghrim ved et Angreb i Irlændernes højre Flanke bragte den engelske Konge Sejren. Irlænderne mistede i dette blodige Slag 4000 døde og saarede samt 600 Fanger, medens den engelske Hær havde et Tab af ca. 2300 døde og saarede.

Kampen i Irland nærmede sig nu sin Afslutning; Hæren rykkede endnu engang mod *Limerick*, der overgav sig den 3. Oktober 1691. Hermed var Hjælpekorpsets Rolle imidlertid ikke udspillet, thi Krigen var i fuld Gang i Flandern og Nederlandene, hvorfor Kong Wilhelm bestemte sig til at føre de danske Tropper derover, hvor de kom til at deltage i aarelange Kampe og Besværligheder.

I Februar 1692 fandt Overfarten Sted fra Irland til Fastlandet; men heller ikke denne Overfart kan paa nogen Maade kaldes heldig. Der lettedes Anker den 25. med gunstig Vind, og allerede næste Morgen havde man Scillyøerne ved Englands

sydvestlige Spids i Sigte; men nu indtraf Vindstille og derefter heftig Modvind, saaledes at Eskadren maatte søge Havn mellem Øerne. Den 3. Marts syntes Vinden atter gunstig, hvorfor Eskadren begyndte at lægge ud; men da en Del af Skibene var kommen i rum Sø, blev Vinden atter stærkere.

De Skibe, der var komne ud, turde ikke vente paa de andre, for ikke at blive kastede mod Skærene omkring Øerne; de satte derfor Kurs mod Havnen ved Plymouth ved Kanalen og ankrede her den 5. Marts. Den anden Del af Eskadren blev ved Scillyøerne, indtil Stormen havde lagt sig, og kom til Falmouth den 7. Marts; men da man her erfarede, at de andre Skibe laa i Plymouth, sattes atter Kursen til denne Havn, hvor saaledes næste Dag hele Eskadren var samlet. Nogle Dage senere forlod man den engelske Kyst og kom endelig den 21. Marts til Ostende, en Havneby i det nuværende Kongerige Belgien, hvor der tilstødte det Uheld, at et Skib med Mandskab fra Dronningens Livregiment løb paa Grund og saa godt som øjeblikkelig sank, ved hvilken Lejlighed der druknede 1 Løjtnant, 4 Underofficerer og 54 menige foruden nogle Koner og Børn.

Efter denne lange og besværlige Rejse indkvarteredes Korpset, der stadig havde Hertugen af Württemberg til Fører, i Byen Gent, for i Slutningen af Maj at støde til Hæren, der førtes af Kong Wilhelm III. Franskmændenes Overgeneral, *Prinsen af Luxemburg*, havde imidlertid indtaget en stærk Stilling ved *Steenkerken* og ventede ikke noget Angreb; dog havde han selvfølgelig de fornødne Poster ude og stolede iøvrigt paa i Tide at faa Underretning gennem sine Spioner. Det lykkedes imidlertid Kong Wilhelm III at skuffe sin Modstander ved at faa en af hans mest betroede Spioner til at melde, at Kongen agtede at inddrive Levnedsmidler i Egnen og derfor rykkede frem med sin Hær, men at det aldeles ikke var Hensigten at levere noget Slag. Da der den 3. August kom Melding til den franske General om, at den engelske Hær nærmede sig, tillagde han derfor ikke straks denne Efterretning nogen Betydning, og først da gentagne, stadig mere foruroligende Meldinger bragte ham til selv at undersøge Forholdene, gik det op for ham, at han havde ladet sig føre bag Lyset, og at der virkelig forestod et alvorligt Angreb. Han

ordnede nu hurtigst muligt sin Hær til Slag; men en kostbar Tid var gaaet tabt.

Kong Wilhelm var brudt op en Time før Dag gry. Hertugen af Württemberg førte de forreste Tropper, Avantgarden, og til dem hørte Bataillonen „Dronningen“ tilligemed 9 andre Batailloner, 300 Ryttere og 1000 Pionerer (Ingeniørsoldater). Om den Kamp, der nu udviklede sig, berettes, at da Avantgarden rykkede frem, trak de franske Forposter sig tilbage i god Orden. Hertugen af Württemberg kunde dog besætte en Højde 100 Skridt fra den fjendtlige Stilling med 8 Kanoner og herfra begynde en heftig Skydning. Slaget holdtes nu gaaende indtil Kl. 2 Eftermiddag, da venstre Fløj af Kong Wilhelms Hær begyndte at vige. Württemberg rykkede nu frem med sine 10 Batailloner paa én Linie, idet han haabede paa, at en Forstærkning, som han havde sendt Bud efter, og som var lovet, snart vilde indtræffe. Det gjorde den imidlertid ikke, thi dens Chef faldt, og Reserven marcherede derefter i en fejl Retning.

De 2 danske Batailloner, Garden og „Dronningen“, angreb en ca. 300 Skridt fra Württembergs Batteri liggende Højde, paa hvilken Franskmændene havde opstillet 8 Kanoner, medens de andre medfølgende Batailloner rensede Hegnene til begge Sider. Kanonerne blev erobrede; men da den ventede Understøttelse udeblev, lykkedes det friske franske Tropper at kaste den tapre Styrke tilbage. Kampen havde været meget blodig; Bataillonen „Dronningen“s Tab var 200 døde og 113 saarede samt Major *Reusch* saaret og fangen. Franskmændene beholdt Valpladsen; men deres Tab var saa stort, at de ved Rygtet om, at Kong Wilhelm forberedte et nyt Angreb, hurtig trak sig tilbage. Opbrudet var saa hovedkuls, at de efterlod en Del saarede Fanger i Stillingen.

Om Krigsbegivenhederne i de følgende Aar er der ikke noget særligt at meddele vedrørende Bataillonen „Dronningen“. Af andre Begivenheder kan anføres, at Chefen for Bataillonen, Oberst Haxthausen, i Oktober 1694 blev udnævnt til Brigadér for de danske Batailloner.

Krigen endte med Freden i Ryswyck 1697, og i December samme Aar begyndte Hjemmarchen til Danmark. Bataillonen „Dronningen“ fulgtes af 114 Koner og 128 Børn. Saaledes blev

„Dronningens Livregiment“ atter samlet, og Brigadér Haxthausen ansattes nu som Chef for hele Regimentet.

De i Danmark tilbageværende Kompagnier af Regimentet havde i de forløbne Aar ikke udelukkende levet et roligt Garnisonsliv, men havde 1693 deltaget i Belejringen af den lauenborgske By Ratzeborg og 1696 i Stormen paa nogle Skanser, som Hertugen af Holsten-Gottorp havde ladet opføre.

Da Kong *Frederik IV* var kommen paa Tronen 1699, foranledigede atter et daarligt Forhold til den gottorpske Hertug, at Dronningens Livregiment maatte rykke ud som Del af en Hær, der under Hertugen af Würtemberg blev samlet mod nævnte Hertug. Af Krigsbegivenheder skal nævnes, at Regimentet deltog i Belejringen af Tønningen, hvilken Belejring dog maatte hæves, da 19,000 Svenskere, Hannoveranere og Lyneborgere rykkede Fæstningen til Undsætning. Fjendtlighederne ophørte snart, og Dronningens Livregiment blev beordret tilbage til sin Garnison i Glückstadt.

I Aaret 1701 udsendtes fra Danmark 2 Hjælpekorps, hvoraf det ene, der var paa 6000 Mand, skulde tjene den tyske Kejser under Kommando af *Christian Gyldenløve*, en Søn af Christian V og Sofie Amalie Moth. I dette indgik en Bataillon af Dronningens Livregiment med en Styrke paa 7 Kompagnier, ialt 803 Mand. Efterretningerne om Hjælpekorpsen er yderst sparsomme; de endnu bevarede Breve m. m. indeholder mest Klager over den mangelfulde Betaling og Forplejning, og Meddelelserne om den enkelte Afdelings Deltagelse svinder bort, idet det lille Korps naturligvis i Reglen optraadte samlet som et Hele. Det skal dog anføres, at Korpsen bestemtes til at kæmpe i Norditalien under den berømte Hærfører Prins *Eugen af Savoyen* imod den franske Hær. Forholdene var allerede straks yderst slette, saaledes at det var nødvendigt at hævde den strengeste Disciplin, og Officererne maatte betale store Summer af deres egen Lomme for at forhindre, at Korpsen sank ned til at blive en slet og ret Røverbande. Mange Officerer søgte derfor Afsked, idet de anførte, at de havde tilsat baade Helbred og Formue i Italien.

I Aaret 1702 stod de to Hære, hver med en Styrke paa 40,000 Mand, overfor hinanden, og det kom til et Sammenstød ved *Luzzara* i Norditalien. Kampen var næsten endt til Fordel

for Franskmændene, da Prins Eugen tilsidst selv stillede sig i Spidsen for 6 danske Batailloner, imellem hvilke Bataillonen „Dronningen“ var. Der foretoges nu et voldsomt Angreb, støttet af tyske Batailloner som Reserve, og efter en haardnakket Kamp fra Hegn til Hegn maatte Franskmændene vige. Natten faldt imidlertid paa, og der opnaedes ingen endelig Sejr; men de to Hære forblev i længere Tid staaende lige overfor hinanden.

Tabet, som det danske Korps havde lidt i den omtalte Kamp ved Luzzara, var saa betydeligt, at man i Foraaret 1703, da Rekruttering paa Grund af den almindelige Krigstilstand ikke var mulig, maatte sammensmelle flere af Afdelingerne, saaledes Bataillonen „Dronningen“ med 2 andre Batailloner.

Gyldenløve rejste hjem paa Grund af Sygdom, og Generalløjtnant *Trampe* overtog Kommandoen; han beklagede sig stærkt over den daarlige Disciplin, saavel mellem Officererne som hos Mandskabet, som de slette Pengeforhold gjorde det vanskeligt at forbedre. Fra Italien førtes det danske Korps derpaa til Wien og deltog i 1704 med Hæder i flere Kampe. Samme Aar døde Generalløjtnant *Trampe* og efterfulgtes af Generalløjtnant *Harboe*, som i Kampen ved *Somlio* førte de danske Tropper, der stod paa venstre Fløj, i den mest fuldkomne Orden og med Geværet paa Skulder gennem Fjendens morderiske Ild; de danske Dragoner fulgte til Fods. I Stormløb tog derefter de Danske Fjendens første, anden og tredje Forskansning, anrettede stort Mandefald i Fjendens Rækker og gav kun sjældent Pardon. Angrebet skete saa rask, at Fjenden var kastet paa denne Fløj, inden der endnu var løsnet et Skud paa højre Fløj.

Men trods al denne Tapperhed blev Pengeforholdene ikke forbedrede, saaledes at Generalen maatte skrive hjem: „Gud er mit Vidne, hvorledes jeg er til Mode, da jeg daglig ikke hører andet end Suk og Klager og ikke er i Stand til at hjælpe nogen, hvor gerne jeg end vilde, og daglig erfarer, at de Folk krepere, som ved alle Lejligheder have opført sig bravt“.

Næste Aar trængte Generalløjtnant *Harboe* ind i Ungarn, og her udførte de danske Tropper den 14. August en Bedrift, som tiltrak sig alles Beundring; de stormede nemlig *Passet Szulyo* i Bjærgkæden *Karpatherne*, der var besat af Ungarerne, og som hidtil var anset for uindtageligt; Stormen lykkedes fuld-

stændigt, og hele den fjendtlige Besætning toges tilfange. Kejseren viste nu sin Taknemmelighed ved at betale en Del af den Sold, som Soldaterne forlængst havde fortjent.

1706 indtraf den sørgelige Ulykke, at Generallojtnant Harboe blev dræbt ved et Vaadeskud, idet Geværet gik af for en af de Soldater, der havde Vagt uden for hans Telt; Kuglen ramte Generalen i Hjertet, saaledes at han døde nogle Minutter efter. Generalmajor *Gersdorff* overtog midlertidig Kommandoen over Korpsen, hvori Nøden nu steg saa stærkt, at flere af Mandskabet ligefrem døde af Sult.

En ny Chef, Grev *Ahlefeldt-Langeland* beholdt ogsaa kun en kortere Tid Kommandoen, idet han døde allerede 1708. Det lille danske Korps førtes i Juli det følgende Aar hjemad efter de aarelange Besværligheder, hvor Tropperne, uagtet den ubeskrivelige Elendighed, havde hævdet Pladsen blandt Europas bedste Soldater.

I Slutningen af 1709 var hele Dronningens Livregiment atter samlet i Glückstadt, hvor den tilbageværende Del af Regimentet i Mellemtiden havde ført en rolig og fredelig Tilværelse. Men netop i dette Aar tilbød der sig efter den danske Konges Mening en Lejlighed til at tilbageerobre Skaane, idet den svenske Konge *Carl XII* i Krigen mod Rusland havde lidt et Nederlag ved Pultava.

Kong Frederik IV samlede derfor en Hær ved Kjøbenhavn og sejlede med den den 11. November 1709 over Sundet til Landsbyen Raa i Skaane, Syd for Helsingborg, i den Hensigt at gaa i Land næste Morgen. For at sikre Udskibningen landsattes i Løbet af Natten en Avantgarde under General *Gersdorff*, og i denne Styrke indgik den ene Bataillon af Dronningens Livregiment, medens den anden Bataillon først senere stødte til Hæren. Landgangen lykkedes, og Hæren rykkede frem i Skaane for at skaffe sig Kvarterer.

Det havde, som ovenfor fortalt, ofte knebet stærkt med at faa Lønningen udbetalt, da man var i fremmed Sold; men heller ikke nu, hvor man kæmpede for sin egen Konge, var Forholdet stort bedre. Som en Følge heraf deserterede mange Soldater trods de strenge Straffe fra Afdelingerne, hvor de ligefrem led Nød. Som Eksempler herpaa kan nævnes, at der den

6. December fangedes 4 Desertører af Dronningens Livregiment, som alle blev skudte; men da Generalen tyve Dage senere skulde dømme 9 fangne Desertører fra samme Regiment, skrev han: „Ni Overløbere af Dronningens Livregiment er bleven dømte til Døden; to af dem slipper imidlertid med Spidsrod; Dødsstraffen for de syv andre har jeg formildet til Brændemærke og Slaveri paa Livstid. Af 3 Overløbere af Marineregimentet er de to bleven dømte til Spidsrod; men den tredje, der har tjent 4 Konger i eet Par Sko og allevegne er løbet bort for atter at lade sig hverve paany, har jeg ladet klynge op. En Mand af Regimentet „Blücher“, som Oberstløjtnant Moltke har indhentet ved Landskronas Udenværker, satte mig i Forlegenhed; han paastod ikke at have smagt Brød i 4 Dage. Paa den anden Side fortjener en Soldat, der forlader sin Post og fanges i hele Regimentets Paasyn ved en fjendtlig Fæstning, alvorlig Straf. Lykkeligvis erklærer hans Kaptajn, Manteuffel, at han Dagen i Forvejen har givet ham 2 Skilling lybsk til Brød, og samme Dag, som han blev greben, havde han endnu een Skilling i Lommen; altsaa skal han hænges.“

Det er let at forstaa, at disse sørgelige Forhold maatte indvirke skadeligt paa Mandstugten i Hæren og i høj Grad svække dens Kampdygtighed. Dette blev saa meget mere føleligt, som Hæren ikke gik i Vinterkvarter, men forblev i Marken. Overgeneralen, den kække og dygtige *Reventlow*, trængte i Januar Maaned dybere ind i Skaane og vandt flere Fordele over Svenskerne; men Dronningens Livregiment fulgte ham ikke paa dette Tog; Regimentet dannede en Del af et Korps, som indesluttede Malmø, og først da General *Jørgen Bantzau*, som under Reventlows Sygdom havde faaet Overbefalingen, opgav alle de Fordele, hans Forgænger havde vundet, og trak Hæren tilbage til Egnen ved Helsingborg, blev Dronningens Livregiment igen samlet med Hovedstyrken.

Den svenske Hær var fulgt efter den danske; den var nogle Tusind Mand stærkere og havde til Fører en af Sverrigs dygtigste Hærførere, Grev *Magnus Stenbock*. Den 10. Marts angreb han de Danskes Stilling foran *Helsingborg*, og det kom til et stort Slag, *det sidste, som er udkæmpet mellem Danske og Svenske i Skaane*. Dronningens Livregiment fik sin Plads

næstyderst paa højre Fløj af Hærens Centrum mellem Fodgarden og Regimentet „Fyn“. Om Morgenen paa Slagdagen var det saa taaget, at den danske Overgeneral ikke ventede noget Angreb; han lod derfor Soldaterne gaa til Lejren for at faa Naturalforplejning udleveret; men da Taagen lettede omtrent Kl. 10 om Formiddagen, saas den svenske Hær under Fremrykning fra en foran Stillingen liggende Skov. Tre Allarmskud fra det gamle Taarn „Kærnen“ i Helsingborg kaldte de danske Afdelinger til deres Post, og inden Svenskerne havde udviklet sig, var de Danske i Slagorden. Den danske Overgeneral lod sig dog ved sin Modstanders Bevægelser forlede til at opgive denne Fordel; han lod Hæren foretage en overilet, fremadgaaende Bevægelse, hvorved der kom Uorden i Rækkerne, og som tvang en Del af vort Artilleri til at blive tilbage. Følgen deraf var, at da vi tørnede sammen med Fjenden, gjorde de svenske Kanonkugler lyst i de Danskes Rækker, uden at vi formaaede at gøre Gengæld. „Dronningens Livregiment“ mistede snart sin Fører, den tapre, meget afholdte Oberst *Manderup Due*, idet en Kanonkugle rev baade en Arm og et Ben af ham. Mandskabet blev nedslaaet over Chefens Fald, og da det nu samtidig blev angrebet i Flanken af det svenske Rytteri, som havde kastet vort tilbage, og forfra af Fodfolk og Artilleri, formaaede det ikke at holde Stand, men søgte tilbage til det befæstede Helsingborg. Regimentet mistede i alt 20 Officerer, 37 Underofficerer, 9 Tambourer og 440 menige. Ogsaa paa de øvrige Punkter af Valpladsen tabte de Danske Slaget; den danske Hær overførtes kort efter til Sjælland.

I de følgende Aar kæmpede Regimentet i Nordtyskland mod Svenskerne. Men det led nu som altid under Mangler af enhver Slags; særlig var det nu Klæderne, det kneb med. Der er bevaret et Brev fra en af Hærens Generaler til Kongen, i hvilket han giver en meget mørk Skildring af Tilstanden i Hæren. „Dronningens Livregiment“, skrev han, „har kun Pjaller paa Kroppen; mange løbe bort i denne Tilstand, og sligt bringer den danske Hær i Vanrygte i Udlandet; Staffeldts og Kraghs se ikke bedre ud, de hullede Klæder give ingen Beskyttelse mod Kulden i det haarde Vejr, og Teltene ere saa sønderrevne, at Mandskabet ikke kan holde sig tørt under dem. Faa de nævnte

Regimenter ingen Klæder, saa maa de blive hjemme; og da vi faa nok at gøre med Svenskerne i denne Vinter, saa har Hans Majestæt alle Kræfter behov. Send derfor endelig nogle gamle Pikjoler (Arbejdsdragter) med varmt Underfor. Vi tage til Takke; det er lang Tid, siden vi gjorde Fordring paa at se ud som Søndagskarle. Med Lønningen gaar det baglænds. Dronningens Livregiment har 7000 Rigsdaler til Gode i Lønning osv. —“. Under disse Omstændigheder vare Udsigterne for de danske Tropper ikke lyse, naar det skulde komme til Kamp.

I December 1712 stod den danske Hær ved *Gadebusch* i Mecklenborg igen lige overfor sin gamle Modstander fra Helsingborg, General Stenbock. Det gik omtrent, som det var gaaet sidst. De Danske indtog deres forud bestemte Slagstilling, da Svenskerne rykkede frem, men gav sig straks efter til at forandre paa den. En Bataillon af Dronningens Livregiment havde oprindelig haft sin Plads i anden Træfning paa højre Fløj af Centrum; nu blev den trukken frem og stillet i Randen af en Skov foran højre Fløj sammen med tre andre Batailloner. Slaget var uheldigt for de Danske; men vor højre Fløj, hvor jo Livregimentet stod, hævdede sin Plads, indtil Fjenden truede med helt at afskære den, og foretog derefter sit Tilbagetog med Ro og Orden. Bataillonens havde lidt saa meget, at den efter Slaget blev forenet med Regimentets anden Bataillon, som var forbleven i Glückstadt.

I de følgende Aar deltog Dele af Regimentet i forskellige Kampe og Belejringer i Nordtyskland, bl. a. i Belejringen af Fæstningen Stralsund. Herfra blev den ene Bataillon i Sommeren 1717 overført til Norge, hvor den kom til at deltage i en af de mindeværdigste Begivenheder i denne Krig, nemlig Fæstningen *Frederikshalds* tapre Forsvar mod Sveriges Heltekonge *Carl XII*, der som bekendt fandt sin Død i Løbegraven foran Fæstningen. Senere kom ogsaa den anden Bataillon af Dronningens Livregiment til Norge, og 1719 var hele Regimentet indskibet paa Flaaden for at samvirke med Søhelten *Tordenskjold* ved et Angreb paa Øen Hisingen ved Gøteborg i Sverige.

Senere i Løbet af samme Aar vendte Regimentet tilbage til Danmark, og da der kort efter blev sluttet en Vaabenhvile,

som det følgende Aar gik over til Fred, var dermed dette Afsnit af Regimentets Krigshistorie til Ende.

Det laa derefter i Rendsborg til 1724, men vendte saa tilbage til sin gamle Garnisonsby Glückstadt for at blive der i de næste 124 Aar.

Efter de mange og langvarige Krige fulgte nu en stille og fredelig Tid, der varede i omtrent 80 Aar. Men hvor god en saadan Fredsperiode i mange Henseender end var for Land og Folk i det hele taget, var den dog usund for Hærens Uddannelse og Udvikling. Det gik her, som det saa ofte gaar, naar man synes, at ingen Fare truer: Interessen for Hæren, hvis Betydning alle se saa klart i Farens Stund, slappes og dermed ogsaa Villigheden til at ofre de nødvendige Pengemidler for den; indenfor Hæren selv glemmer man kun altfor let, at dens væsentligste Pligt i Fredens Dage er at forberede sig til Krigen. Tjenesten gik derfor mere og mere op i Smaaligheder og unødvendige Smaating,

Det laa i Tidens Smag i alle Lande at have mere Syn for Pragt og Pynt, for Soldatens Ydre og for en vidtløftig Eksercits end for at uddanne ham til en dygtig og praktisk Kriger. Uniformen udartede til at blive et snevert Hylster, hvori Soldaten næppe kunde røre sig. Den røde Kjole var saa udskaaren, at den ikke kunde knappes, endskønt den var oversaaet med en Mængde blanke Knapper. Benene blev snørede ind i lange Støvletter, der begyndte ovenover Knæet, og som sade saa stramt, at de maatte hægtes med Jernhager. Om Halsen havde Soldaten et højt og stift Halsbind af tykt Læder. Hans Haar var friseret og pudret med Hvedemel, som var drysset ind i det, og i Nakken skulde det vokse saa langt, at det kunde vikles om en tyk Staaltraad og danne en lang Pisk, der hang ned paa Ryggen. Paa Statens Regning blev der bl. a. aarlig opført 50,000 Pund Hvedemel, som blev brugt til Pudder til Soldaterne.

Det var især Prøjsen, der dengang som nu førte an i alle militære Spørgsmaal, og vi var desværre alt for tilbøjelige til

at efterabe alle de militære Unoder, der samtidig med mange udmærkede militære Foranstaltninger opstode i det preussiske Soldaterland. Foruden at det tyske Sprog var anerkendt i Hæren, tildels som en Nødvendighed paa Grund af de mange holstenske og tyske, hvervede Folk, saaledes blev man herhjemme ogsaa smittet af Kongen af Projsens Forkærlighed for lange Soldater, for Grenaderer, der helst skulde være over 3 Alen høje, og af Datidens umenneskelige Behandling af Soldaterne. Det haglede med Prygl paa Rekrutskolerne, og „Korporalstokken“ spillede en vældig Rolle. Forseelser blev næsten altid straffede med „korporlige“ Straffe, og til Dagens Orden hørte Krumslutning, Træhest og Løben Spidsrod, hvilken sidste Straf bestod i, at den arme Synder flere Gange maatte ikke „løbe“, men langsomt gaa imellem to lange Rækker Kammerater, der med Hasselkæppe (Spidsrødder) skulde garve hans Rygstykker, naar han passerede forbi. Først 1836 blev denne Straf afskaffet.

At strenge Straffe var nødvendige, følger dog af sig selv, lige over for hvervet Mandskab og især over for Mandskab, som i Fredstid, hvor der kun var ringe Udsigt til at vinde Krigens Hæder, lod sig bruge som Garnisonssoldater for Haandpenge og ringe Lønning. Derfor bestod de hvervede Regimenter ogsaa for en meget stor Del af Udskud fra alle Lande, forløbne Haandværkssvende, fordrukne Studenter, dovnø Bønderkarle og alt muligt ryggesløst Pak. Der maatte skarp Lud til saakabede Faar, af hvilke mange havde tjent rundt om i Europa i over 20 Aar; ja, der var hvervede Soldater, som var 50—60 Aar gamle. Men Landmilisen? Ja, det var det 18de Aarhundredes store Opgave at sætte den gamle Tanke om ældre Tidens Folkehære igennem; der blev stadig arbejdet hen derimod, og efter mange Forsøg sejrede den da ogsaa i Begyndelsen af det næste Aarhundrede. Det er mærkeligt, at der skulde gaa saa mange Slægtled, før den simple og sunde Tanke, som ligger til Grund for den almindelige Værnepligt, kunde gøre sig gældende.

Men herhjemme havde det nationale Værns Oprettelse mange Vanskeligheder at kæmpe imod. Der var saaledes ikke Tale om at udskrive Adel, Gejstlighed og Borgere; man lod Værnepligtens store Byrde udelukkende hvile paa Bønderne; men disse

kunde daarlig undværes paa Landet og var ogsaa for en stor Del knyttede til Godsejerne, som nødig vilde give Slip paa deres Arbejdere. I hele det 18de Aarhundrede blev de dog udskrevne og maatte i Tjenesten underkaste sig samme Behandling som de hvervede. Desuden gik Udskrivningen for sig med stor Vilkaarlighed, idet Herremændene og Ridefogderne udtog omlrent, hvem de lystede. Befolkningen betragtede efterhaanden Hæren som en Straffeanstalt, hvortil man sendte de unge Folk, man var misfornøjet med; ja, en Husbond var fuldt berettiget til at lade sine u lydige og vanartige Tjenestekarle „springe Soldat“, som man dengang kaldte det. Det hjalp kun sjældent, at Soldaterne klagede over den haarde Medfart; men da Bønderne i Ribe Stift engang indgav en Klage over den barbariske Behandling, der overgik et Regiment, som dengang laa i Ribe By, befalede Kongen dog, at Regimentet overfor de udskrevne Soldater kun maatte anvende saadanne Officerer, „som selv ere menneskelige og vide at omgaaes med Mennesker“. Da Tugten var haard, Indkvarteringen ussel og Lønningen knap, var der mange, som ved Flugt søgte at unddrage sig Tjenesten; andre søgte i deres Fritid ved Haandlanger- og Sjoerarbejde at tjene lidt mere til Livets Ophold, og Regeringen havde intet derimod, men gav tværtimod Soldaterne Lov til at arbejde som Haandværkere og at falbyde Varer paa Torvene. Den anvendte selv ogsaa mange Soldater til Arbejde ved Byggeforetagender i Statens Tjeneste, f. Eks. ved Opførelsen af Christiansborg og Hørsholm Slot.

Ved mange og store Omordninger søgte man at raade Bod paa Hærens Brøst; men de idelige Forandringer havde til Følge, at Afdelingerne tit blev opløste eller slaede sammen med andre, og at de saaledes hyppigt skiftede baade Navne, Garnisoner og Uniformer. Dronningens Livregiment hørte dog til de heldige, som hverken kom til at skifte Navn eller Garnisonssted.

De daglige Øvelser bestod mest i udviklede Geværgræb og vanskelige Opstillinger i lange, snorlige Linier, Frontmarcher og Svingninger. Udrykning i Terrainet kendte man ikke meget til. For Resten førte Regimentet ligesom den øvrige Hær en temmelig ensformig Tilværelse, der kun een Gang i den lange Fredsperiode fik en virkelig alvorlig Afbrydelse; det var i 1762, da man ventede

Krig med Rusland. I fire Aar havde der ligget en Hær samlet i Holsten for at optage Kampen, saa snart et Tronskifte vilde føre det store Riges Hære mod Danmark. Da Hæren nu blev sat paa Krigsfod under Kommando af en tidligere fransk General, *St. Germain*, opbød hele Landet sin Styrke, og den danske Hær rykkede godt udrustet og i god Orden ned i Mecklenborg. Men Uvejret trak over, og næste Foraar vendte Hæren hjem uden at have set nogen Fjende. Kort efter kom *St. Germain* i Spidsen for Hærens øverste Styrelse, og han indførte nu sundere Anskuelser i Ledelsen.

I Slutningen af det 18de Aarhundrede blev endelig den gamle Slendrian, som havde forvandlet den hvervede Hær til Paradedropper, for en stor Del besejret, og nu blev efterhaanden de hvervede Tropper afskaffede, det danske Sprog indført i Hæren, Bondens Stavnsbaand løst, og den *almindelige Værnepligt* kom til noget større Ret.

I Februar 1808 skete der den Forandring ved Regimentet, at det kom til at bestaa af 4 Batailloner; men disse kom i de snart paafølgende Begivenheder ikke til at optræde samlede; 2 Batailloner forblev som Garnisonstropper i Glückstadt, medens 2 Batailloner var ved den egentlige Hær, og af disse kom endog den ene en Tid til Bornholm.

De mægtige Krige i Europa mellem Frankrig under *Napoleon den Store* og de forskellige andre Magter foranledigede store Svingninger i den danske Udenrigspolitik og bragte Ulykker over Landet; saaledes maatte som bekendt Kjøbenhavn overgive sig til Englænderne efter Bombardementet 1807, og Voldsmændene røvede Danmarks stolte Flaade, medens den danske Hær holdtes samlet i Holsten og maatte forblive uvirksom overfor Hovedstadens Skæbne.

Dronningens Livregiment deltog, da Krigene paa Fastlandet nærmede sig Danmarks Grænse, i forskellige Smaafægtninger i og Syd for Holsten, og da Fjenden i Efteraaret 1813 oversvømmede Hertugdømmerne, stod Regimentet med een Bataillon i Fæstningen Rendsborg ved Ejderen og to i sin gamle Garnison Glückstadt. Bataillon i Rendsborg kom ikke til at bestaa nogen videre Prøve, da en Vaabenstilstand snart gjorde Ende paa Fjendtlighederne her; men Glückstadt blev angrebet baade til Lands og til Vands af Svenskere og Englændere. An-

grebet begyndte den 19de December; Fæstningen havde adskillige Betingelser for et tappert Forsvar, men manglede desværre den væsentligste, en modig og dygtig Kommandant. Efter nogle Dages Bombardement overgav Glückstadt sig til Fjenden, og de to Batailloner af Dronningens Livregiment fik saaledes ingen Lejlighed til at vinde synderlig Hæder.

Krigen endte 1814 med det sørgelige Resultat, at Danmarks Konge maatte afstaa sine Rettigheder over Norge, idet dette Rige forenedes med Sverige.

Ved den store Fredskongres i Wien 1815 maatte Danmark forpligte sig til at stille 2 Hjælpekorps til de forenede Magters Hære imod Frankrig. Dronningens Livregiment afgav Tropper til begge Korps, af hvilke det første dog kun naaede til Bremen, medens det andet kom til at ligge i det nordlige Frankrig med den Bestemmelse at forblive der i fem Aar; men allerede i Efteraaret 1818 befriedes Frankrig for denne tvungne Indkvartering, og Korpset vendte tilbage til Danmark. Under Opholdet i Frankrig, hvor de danske Tropper laa sammen med Tropper fra Stormagternes Hære, hævdede de Danske paa en smuk Maade deres Ry, idet saavel deres Mandstugt som deres fortrinlige Optraeden i Marken ved forskellige Lejligheder vandt megen Anerkendelse hos de fremmede Troppechefer.

Dronningens Livregiment samlede nu atter i Glückstadt*) med et lille Kommando i Altona, og der fulgte nu en længere Fredsperiode, hvis vigtigste Begivenhed for Regimentet var Hærordningen 1842. Denne nye Hærordning inddelte Fodfolkets Styrke i Batailloner, hver paa 4 Kompagnier; den ophævede destoværre tillige de gamle Regimentsnavne uden Hensyn til, at flere af disse var næsten 200 Aar gamle og gennem gode og onde Tider havde indlevet sig i alles Bevidsthed. „Dronningens Livregiment“ forblev i Glückstadt under Navn af 17. Liniebataillon.

*) Fra Garnisonstiden i Glückstadt skriver sig det sladig paa Bataillonskontoret eksisterende Bibliothek, som — tilligemed en Sum Penge til dets Vedligeholdelse — testamenteredes til Dronningens Livregiments Officerskorps af Premierløjtnant *Georg von Serck*. Denne dygtige, kundskabsrige og nobelt tænkende Officer, der var født paa Øen Fehmern 1791, døde allerede 1822, efter siden 1815 at have været Regimentsadjutant i Dronningens Livregiment; hans Grav findes i Glückstadt.

1842—1907.
DE SLESVIGSKE KRIGE OG TIDEN
DEREFTER.

17. LINIE-INFANTERIBATAILLON — 17. REGIMENT —
17. BATAILLON.

Allerede under Kong *Christian VIII's* Regering havde i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten en mod det danske Monarki rettet Bevægelse gjort sig gældende og fremkaldt en levende Uro, og da Kong Christian den 20. Januar 1848 døde, og Kong *Frederik VII* besteg Tronen, blev Spørgsmaalet om Hertugdømmernes fremtidige Forfatning brændende. Folkeforsamlinger afholdtes i Kiel og i Rendsborg, og Deputationer afsendtes baade til Kjøbenhavn og til Tyskland. I Kiel satte en saakaldet provisorisk Regering sig i Spidsen for den danskfjendtlige Bevægelse. Prinsen af Noer, der tidligere havde været dansk Statholder i Hertugdømmerne, og som var Medlem af denne ulovlige Regering, bevægede under forskellige urigtige Foregivender den 24. Marts Garnisonen i Kiel til at slutte sig til den provisoriske Regering.

Prinsen rejste derefter i samme Hensigt til Rendsborg og sendte Oberstløjtnant Fabricius, der i øvrigt var Postmester i Glückstadt, til denne By for at arbejde for Oprøret her.

Da Chefen for 17. Liniebataillon, Oberst *Lobedanz*, erfarede dette, lod han Bataillonnen træde an i Eksercerhuset, hvor nu Oberstløjtnant Fabricius mødte og gentog Prinsen af Noers ovenfor omtalte urigtige Foregivender samt opfordrede Bataillonnen til at marchere til Rendsborg. Bataillonschefen erklærede imidlertid, at han ikke kendte anden Regering end Hans Majestæt Kongens,

men indvilgede dog i, at en Officer, Major *Bündiger*, maatte sendes til Rendsborg for at indhente nærmere Ordre; at Rendsborg alt den Gang var i den provisoriske Regerings Magt, vidste man ikke.

Blandt Glückstadts Borgere havde den provisoriske Regerings Udsending imidlertid haft bedre Held, idet disse, der ligesom hele Befolkningen i Holsten alt længe havde været under Paavirkning af en voldsom Agitation, uden Tøven sluttede sig til Oprøret. Medens Bataillon en forblev i Eksercerhuset for at afvente Svaret fra Rendsborg, søgte derfor saavel Borgere som civile Embedsmænd at overtale Soldaterne til at afmarchere. Soldaterne holdt sig dog endnu tappert, og da Oberstløjtnant Fabricius paany søgte at faa dem til at følge sig, raabte de, at de kun vilde lystre deres egen Oberst og „Hans Majestæt Kongen leve — Hurra“! Ja, en af Underofficererne, *Krogmann*, sprang endog frem og satte Fabricius Bajonetten for Brystet, idet han, henvendende sig til Bataillonschefen, sagde: „Skal jeg støde ham ned“? Officererne forhindrede dog Udførelsen af denne Trusel.

Kl. 10 om Aftenen kom Major Bündiger tilbage og meldte, at Rendsborg var i den provisoriske Regerings Hænder, og at Prinsen havde givet sit fyrstelige Ord paa, at han optraadte i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Navn. Majoren meldte endvidere, at den kommanderende General var gaaet af, og at Prinsen af Noer havde overtaget Kommandoen og givet Ordre til, at 17. Bataillon straks skulde afmarchere til Rendsborg. De Officerer, der ikke vilde lystre, kunde afrejse, naar de forinden skriftlig vilde love ikke at kæmpe mod Slesvig-Holstenerne.

Da Major Bündiger selv troede paa Prinsen af Noers Ord, nedlagde Obersten, der ikke vilde lystre Prinsen, Kommandoen og gav Officererne Frihed til at gøre, hvad de ansaa for rigtigst. Officererne søgte da at undkomme, men blev indhentede og maatte afgive den ovenomtalt Erklæring: kun 4 Officerer sluttede sig til Majoren, der nu tog Kommandoen og førte Mandskabet til Rendsborg. Inden Underofficerer og Mandskab ret forstod, hvad der egentlig foregik, var de paa denne Maade saa stærkt udviklede i Oprøret, at de ikke kunde træde tilbage, og 17. *Liniebataillon* eksisterede derfor ikke under Krigen 1848—50.

Det er ikke her Stedet at udrede det udviklede Væv, hvori

Spørgsmaalet om Slesvigs og Holstens Stilling til Danmark efterhaanden var blevet indspundet; men ved Bedømmelsen af det Skridt, der førte 17. Liniebataillon over paa Slesvigholstenernes Side, maa det ikke glemmes, at det skete paa en Tid og i en Landsdel, hvor en hensynsløs Agitation alt forlængst havde gjort det vanskeligt for selv rettænkende Mænd at skelne mellem Ret og Uret, at denne Agitation ogsaa havde gennemsyret de i Holsten liggende Afdelinger, bl. a. 17. Liniebataillon, med deres tysk-fødte Mandskab, og at Bataillonens i det afgørende Øjeblik blev ført bag Lyset ved falske Foregivender fra dem, den maatte antage for at være sine rette Foresatte.

Kom 17. Liniebataillon saaledes ikke til at dele de Lavrbær, den danske Hær høstede i den første slesvigske Krig, priser den sig saa meget lykkeligere over, at den under den anden slesvigske Krig fik Lejlighed til at vise, at den paany tilfulde forstod at vandre den Pligtens og Ærens Vej, som den tidligere gennem næsten to hundrede Aar havde fulgt.

Da Oprøret var slaet ned og Krigen endt, søgte man snarest at tilvejebringe den tidligere Ordning, herunder ogsaa Genoprettelsen af 17. *Liniebataillon*.

Dette skete paa den Maade, at 3. holstenske Bataillon, der i 1851 var dannet ved Sammensmeltning af flere Batailloner i Hertugdømmerne, i 1852 fik Navnet 17. *Linie-Infanteribataillon* og blev forlagt fra sit Garnisonssted Rendsborg til Glückstadt. Her overtog Bataillonens Arkiver og alle øvrige Sager fra 17. Liniebataillon og fra Dronningens Livregiment og dannede saaledes en umiddelbar Fortsættelse af disse; det skal bl. a. fremhæves, at alle Stambogsoplysninger om Mandskab ved Dronningens Livregiment fra de ældste Tider endnu den Dag i Dag maa søges i 17. Bataillons Arkiv.

Bataillonens fik nu som tidligere Rekrutter fra Holsten; men da man, belært af Erfaringen, ønskede, at der i Garnisonsbyerne i Hertugdømmet Holsten skulde være Afdelinger med Mandskab fra det egentlige Kongerige Danmark, blev der foretaget Garnisonsforandringer, og 17. Linie-Infanteribataillon blev beordret til Kjøbenhavn, hvortil den ankom i September 1852. Bataillonens fik Kvarter paa Sølvgadens Kaserne, og dér er den som bekendt endnu.

Den Fred, som endte den første slesvigske Krig i 1850, skulde ikke blive af lang Varighed; det truede flere Gange med Fjendtligheder, og da Kong Frederik VII døde den 15. November 1863, var Krigen uundgaelig. Men Danmark havde efter den forrige Krig ikke benyttet Tiden til at bringe sit Forsvar i den nødvendige Orden.

Man søgte nu, da Faren stod for Døren, af al Evne at gennemføre forskellige Ting, som man med Henblik paa en Krig alt længe havde ønsket at faa ordnet. Af denne Grund undergik Hæren i Slutningen af 1863 forskellige Forandringer, hvoraf her skal anføres, at Linie-Infanteribataillonerne hver for sig omdannedes til et Regiment med det tilsvarende Nummer og bestaaende af 2 Batailloner; 17. Linie-Infanteribataillon blev derved til 17. Regiment, der tilligemed 16. Regiment, som ogsaa havde holstensk Mandskab, blev samlet som 3. *Infanteribrigade* under Oberst *Wørishøffer*.

Hver af de tidligere Batailloner blev altsaa fordoblet. Det var naturligvis vanskeligt at faa en Bataillons Befalingsmands-personale, der paa Forhaand aldrig havde været saa grumme talrigt, til at forslaa til et Regiment; mange Kompagnier blev derfor kommanderede af Løjtnanter i Stedet for af Kaptajner, adskillige Batailloner af Kaptajner, ligesom Besætningen af faste Underofficerer ved talrige Kompagnier var yderst ringe.

17. *Regiment* kom til at rykke i Felten med Oberst *A. Bernstorff* som Regimentschef; 1. *Bataillon* (1., 2., 5. og 7. Kompagni) kommanderedes af Kaptajn *F. W. Lund*, 2. *Bataillon* (3., 4., 6. og 8. Kompagni) af Kaptajn *H. J. T. C. Schiwe*. Da Bataillonerne ikke kunde naa fuld Styrke med deres eget Mandskab, blev der fordelt en Del dansk Mandskab mellem Holstenerne; men herved fik Regimentet en noget uensartet Sammensætning.

Juleaftens Dag Kl. 10 Formiddag blev Faneeden aflagt, og 1. Juledag afrejste Regimentet over Korsør til Flensborg, hvorfra det marcherede til *Dannevirke*, Danmarks gamle Grænsevold mod Syd, hvor Hæren samledes for at værgе Landet, om Krigen maatte komme.

Hele Januar frøs det stærkt baade Dag og Nat (indtil 15° R.), og Øvelserne blev som Følge heraf noget strenge, især da der

laa megen Sne paa Vejene, hvorved Marcherne blev besværlige. Sundhedstilstanden var desuagtet dog ret god.

Den 1. Januar 1864 var Styrken af indkaldt Personale ved 17. Regiment: 15 Reserveofficerer, 38 midlertidige Underofficerer, 4 Reserveunderofficerer, 115 Underkorporaler, 7 Reservespillemand og 1142 menige, altsaa 1321 Hoveder.

Den 4. Januar ankom Overgeneralen, Generalløjtnant *de Meza*, og kort derefter Kong *Christian IX*, der besøgte Hæren i Stillingen ved Dannevirke.

Det viste sig snart baade ved 17. Regiment og ved andre Afdelinger med tysk Mandskab, at det var uheldigt at blande dansk og tysk Mandskab sammen. Mange Holstenere og endnu flere Sydslesvigere viste sig desuden under disse Forhold som meget upaalidelige Soldater. Det blev derfor bestemt at fjerne alle Holstenere fra Hæren, efterhaanden som de kunde erstattes med dansk Mandskab.

17. Regiment blev saaledes, endnu inden Krigen brød ud, fra en holstensk omdannet til en ren *dansk* Afdeling; men det tilgaaende Mandskab maatte tages af Forstærkningen, og da Hæren i sin Helhed først, efter at disse Folks Uddannelse i sin Tid var tilendebragt, var bleven bevæbnet med Miniérifler, udstedtes Forstærkningsmændene med Geværer, som var dem ganske fremmede. Deres Ydre var dertil ret underligt; knebne Pengemidler og mangelfulde Forberedelser bevirkede, at man maatte udstyre Størstedelen af dem med islandske Trøjer i Stedet for med Vaabenfrakker. Af samme Grund havde de lyseblaa Kapper, medens det øvrige Mandskab havde graa Kapper. Man kan derfor forstaa, at disse Folk vakte nogen Munterhed og længe maatte døje Vittigheder som „Førglemmigejer“ o. l. Men de viste under Krigen snart, at det ikke er det Ydre, det kommer an paa.

Der kom nu snart alvorlige Tider; Danmark blev stillet alene overfor de to store Militærstater, Prejsen og Østrig, og den lille danske Hær maatte optage Kampen mod Overmagten. Danmark stod alene, forladt af alle Stater, som det hidtil havde anset for sine Venner; men den danske Hær vil aldrig glemme, at i Farens og Nødens Stund ilede talrige Svenske og Norske, baade Officerer, Underofficerer og Civile, til Hjælp for at kæmpe

med os under Dannebrog, og ikke faa af dem ofrede sammen med saa mangen Dansk Livet i Kampen mod den fælles Fjende.

Den 1. Februar sattes Hæren paa Krigsfod, og allerede næste Dag kæmpede 1. *Division*, hvortil 3. *Brigade* hørte, som bekendt tappert ved Mysunde. Da Divisionschefen, General *Gerlach*, under Kampen ønskede mere Fodfolk, beordrede han 3. Brigade frem; men Ordren blev først given paa saa sent et Tidspunkt, at Oberst *Wørishoffer*, som var ilet forud, først naaede til Mysunde, da Kampen var ophørt og Prøjsernes Angreb sejrrikt afvist.

To Dage senere blev det i et Krigsraad bestemt, at Hæren skulde opgive Dannevirkestillingen og gaa tilbage til *Dybbøl*.

Der kom nu et Par drøje Dage og Nætter. Marchen gik langsomt paa de spejlglatte Veje, Sneen faldt tæt, Tornystret trykkede haardt, og Humøret var selvfølgelig ikke godt.

3. Brigade brød op den 5. Februar Kl. 8 om Aftenen med Ordre til at indtage en Stilling Syd for Flensborg. Herfra blev 17. Regiment næste Dag beordret frem til Landsbyen Munkvolstrup med sin højre Fløj i Tilslutning til vore ved Oversø staaende Tropper, hvorved 4. Kompagni, Kaptajn *C. A. Krag*, kom til at tage en, dog kun ringe Del i Fægtningen ved *Sankelmark* mod de forfølgende Østrigere.

Da Fægtningen blev afbrudt, fik Regimentet Befaling til atter at gaa tilbage mod Flensborg og indtil videre blive udenfor Byen. Det meste af Natten maatte Regimentet forblive her i sin afventende Stilling for at være rede, hvis Fjenden skulde angribe; det blev en drøj Nat paa aaben Mark i streng Kulde og Blæst, hvor Regimentet døjede meget, saaledes at denne Nat utvivlsomt var den værste paa hele Tilbagetoget.

Kl. 3 om Morgenen blev der brudt op for at fortsætte Marchen til Sønderborg. Ved *Dybbøl Mølle* modtog imidlertid Regimentet Ordre til at besætte de her liggende Skanser, hvilket naturligvis straks blev udført; men Mandskabet var kendelig udmattet af de vedholdende Strabadser paa de spejlglatte Veje og af Mangel paa Hvile og Søvn. Ikke sjældent var under Tilbagetoget fremkommet mærkelige Udslag af en ophidset Fantasi, der atter skyldtes Overanstrengelse, saaledes at mange havde de forunderligste Syner: nogle forekom det, at de gik i de frodigste Sommerlandskaber med store og prægtige Bygninger, andre saa

langs Vejen rigt dækkede Borde med de herligste Spisevarer. atter andre forekom det, at de var i deres Hjem o. s. v. En Sekondløjtnant ved et af Kompagnierne gik saaledes pludselig under Marchen ud af Kolonnen, satte sig paa et Gærde og begyndte at klæde sig af; han troede, at han var i sit Kvarter.

At alle Afdelinger under denne March fra Dannevirke til Dybbøl mistede Folk, kan ikke undre; snarere maa man undres over, at ikke flere faldt fra, og dette skyldtes den danske Soldats Pligtfølelse og Sejghed. 17. Regiment mistede undervejs omtrent 100 menige, men kun faa var danske Soldater; den største Del var Sydslesvigere, idet disse benyttede enhver Lejlighed — og der tilbød sig mange — til at forstikke sig og forlade Fanen.

Regimentet blev i Skanserne paa Dybbøl til den 10. Februar, da det afløstes og lagdes i Kvarter paa Als med Størsteparten af sin Styrke i Sønderborg, for atter at besætte Skanserne den 16. Februar.

Styrken var da 33 Officerer, 52 Underofficerer, 13 Spille-mænd, 105 Underkorporaler og 1425 menige, ialt 1628 Mand.

Da Regimentet den 18. Februar var i Begreb med at afløse de yderste Forposter, foretog Fjenden et Angreb mod *Bøffelkobbels Skov*, lige ud for Halvøen Broager, for at prøve den danske Opstillings Styrke; Afløsningen maatte derfor udsættes. En Feltvagt af 5. Kompagni under Sekondløjtnant *E. C. Hoffmann* gjorde et rask Angreb fremad, men Fjenden var for stærk; Angrebet afsloges og Feltvagten blev sprængt.

Det derved frembragte Hul i Forpostkæden benyttede Fjenden til at bryde igennem, hvorved Feltvagterne til begge Sider blev tvungne tilbage. 5. og tildels 7. Kompagni kom i en heftig Fægtning og mistede under Tilbagegangen mange Folk, dels Sydslesvigere, dels andre, der kom bort fra Hovedstyrken i det vildsomme Terræn, hvor de under det pludselige, overlegne Angreb havde Snestormen lige i Ansigtet.

Under Tilbagegangen maatte 2. Deling af 5. Kompagni passere et jævnt opadskraanende Terræn paa 3—400 Alens Bredde, der helt var spærret ved et ca. 3 Alen højt, tæt Tjørnehegn. Her fik Jensenne Lejlighed til at vise, hvor adrætte de kan være, naar det kniber, thi Fjenden var lige i Hælene, og Kuglerne faldt tæt omkring dem, saa at der ikke kunde være Tale om at

løbe uden om det lange Hegn, der under almindelige Forhold vilde blive betragtet som aldeles uigennemtrængeligt.

Det hele varede kun et Nu; Mandskabet klarede Hindringen, dels ved at presse sig med Ryggen igennem, og dels ved at kaste sig op paa Hækken og rulle ned paa den anden Side, saaledes at kun to Mand af Delingen faldt for de fjendtlige Kugler. For Fjenden, der sikkert troede, at Delingen var afskaaret, maa det have været en stor Skuffelse.

Regimentschefen fremhævede efter denne Fægtning efternævnte for særlig Tapperhed: Kaptajn *F. W. Lund*, Chef for 1. Bataillon, Regimentsadjutanten, Sekondløjtnant *H. E. Borch*, Sekondløjtnant *H. A. J. W. Lassen*, Stabshornist *Kummerfeldt* og Underkorporal *Breiss*.

Regimentets Tab var ialt: 6 døde og 44 saarede samt nogle Fanger; af Befalingsmændene var Sekondløjtnanterne *H. A. J. W. Lassen* saaret, *E. C. Hoffmann* saaret og fangen, Korporal *Jørgensen* af 5. Kompagni falden, Korporal *Jensen* af 1. Kompagni saaret (død den 29. Februar 1864) og Korporal *Vosgrau* af 2. Kompagni saaret.

Tyskerne sagde, at de Danske ved denne Lejlighed, som ogsaa ved *Sankelmark*, skød vel højt, saaledes at de fleste saarede Tyskere var trufne i Hovedet.

Tjenesten ved Dybbøl blev nu ordnet regelmæssigt, saaledes at Regimenterne var 6 Dage i Kantonement paa Als og derefter lige saa længe i Stillingen paa Dybbøl. I denne var Regimenterne 2 Dage paa Forpost, 2 Dage i Skanserne og 2 Dage i Brohovederne i Sundeved eller som Reserve for disse i Sønderborg.

Feltvagterne foran Dybbøl havde som Regel deres Plads bag et af de i Sundeved saa almindeligt forekommende, tæt bevoksede, høje Gærder. I Begyndelsen var der tilvejebragt Læ for Mandskabet paa Feltvagten ved Hjælp af Lægter og Halm, dannet som Halvtage, der støttede sig til Gærdet. Senere, da Forpostlinien blev trukket længere tilbage, indrettede man Snehytter til Læ for Feltvagterne.

I Løbegravene maatte Mandskabet nøjes med at ligge paa Halm, som sparsomt var strøet omkring. Efterhaanden forvandlede Halmen imidlertid til en Blanding af Jord, Sne og

Halmstumper, som kun gav meget ringe Varme, og man maatte være tilfreds, naar man kunde pille saa meget sammen, at Hovedet blev dækket, da man dog altid syntes, at det hjalp, naar den Luft, man indaandede, ikke var for kold. De Skikkelser, der om Morgenen rejste sig efter et saadant Natteteje, lignede nogle besynderlige, levende Straamænd, idel Halmstumperne blev hængende i de med Rim belagte Klæder.

I Brohovederne var der for de i Reserve staaende Tropper indrettet Barakker, der var forsynede med Halm og graa Tæpper. Som Følge af at Mandskabet ikke kom af Klæderne, kunde det ikke undgaas, at en Del af disse Tæpper efterhaanden blev mer eller mindre befængte med Utøj; ved den stadige Skiften af Mandskabet overførtes Utøjet gennem Tæpperne til nyt Mandskab og bredte sig i det hele i Barakkerne i en saadan Grad, at de, der ikke var blevne fuldstændig sløve i denne Hensende, foretrak ligesom andetsteds i Stillingen at tilbringe Natten under aaben Himmel, selv naar Temperaturen naaede 10° Kulde.

Soldaterne morede sig i de ledige Timer ved Barakkerne ganske som Børn; de spillede Klink og Pind, legede, sang, spillede Kort o. s. v. Ingen tænkte paa, hvad næste Øjeblik kunde bringe, og naar man sov, da sov man saa roligt og dybt, at Kanontordenen og de i Luften hvæsende Granater som oftest slet ikke forstyrrede Søvn.

Den 15. Marts om Eftermiddagen, da Kaptajn *C. A. Krag* stod ved Pikettet paa Flensborgvejen, blev han saaret i højre Arm ved et Skud fra en fjendtlig Patrouille, der befandt sig paa meget stor Afstand. Samme Dag blev Premierløjtnant *B. C. M. Aarøe* stillet til Disposition for Overkommandoen, da han var udset til at være Chef for et lille Strejfkorps. Dette blev senere oprettet og er kendt under Navnet „Aarøes Strejfkorps“.

Den 16. Marts indtraf der en Begivenhed ved 17. Regiment, der satte Sindene stærkt i Bevægelse, idet det viste sig, at Blokhusene, der fandtes i Skanserne og her tjente til Ophold for den tjenestefrie Del af Besætningen, ingen Sikkerhed gav mod Fjendens riflede Skyts.

5. Kompagni skulde den nævnte Dag besætte Skanse I, der laa yderst paa venstre Fløj, og som tillige med Skanserne II og III fra Morgenstunden af havde været Genstand for en

heftig Beskydning fra Fjendens Batterier paa Halvøen Broager. Den Vej, Kompagniet skulde passere for at komme ud til Skansen, kunde fuldstændigt bestryges fra disse Batterier, og Kompagniet blev heftigt beskudt med Granater, saa snart det viste sig. Det aabne Terrain maatte derfor passeres i Løb, og ved Ankomsten til Skansen blev det besluttet, at Kompagniet skulde opholde sig i Blokhuset som det formentlig sikreste Sted.

Blokhuset, der var opført af svære Bjælker og foroven dækket af et tykt Lag Jord og Græstørv, dannede en aflang Firkant, hvis længste Side vendte mod Syd, mod Broagerland. Under Blokhusets Gulv, som laa omtrent i Højde med Jordsmonnet, fandtes en Kælder, hvortil Nedgangen skete gennem et Hul (Lem) midt i Gulvet. Langs Blokhusets Vægge løb et højt Banket (Bænk) af Jord, og i Anslagshøjde over dette var der mellem Bjælkerne udsavet Skydeskaar for Geværer.

Kompagniets Mandskab blev fordelt med en mindre Del i Kælderen og Resten i selve Blokhuset. Kompagnichefen, Premierløjtnant *E. A. Bruhn*, Sekondløjtnanterne *F. P. G. Gløerfeldt* og *J. M. Christensen* samt Korporal *L. Lassen*, der var den eneste faste Underofficer ved Kompagniet, tog Plads siddende omkring Kælderhullet med Benene hængende ned i dette, saaledes at Premierløjtnant Bruhn sad mod Øst, de øvrige nævnte henholdsvis mod Nord, Syd og Vest. Man mente sig nu i god Sikkerhed.

Da Kompagniet havde været nogen Tid i Blokhuset, traf en Granat Spidsen af et af Skydeskaarene, gik igennem det og sprang inde i Blokhuset.

Granatstumperne blev i Straaleform slyngede mod den nordlige Del af Blokhusets Indre, saa at saa godt som alle, der befandt sig i Midten og den nordlige Del, blev dræbte eller saarede, medens de fleste af dem, der befandt sig i den sydlige Del, slap uskadt derfra; Blokhusets Væg mod Nord og nærmest paa Siderne blev aldeles oversprøjtet af Blod. Eksplosionen var saa stærk, at alle tabte Bevidstheden; hvor længe det varede, kan ikke bestemt angives; men Bevidstløsheden ophørte omtrent samtidig overalt, og enhver, der kunde, styrtede til Døren for at komme ud af Blokhuset.

Døren, der var til at aabne indad, kunde imidlertid først komme op, efter at de foran den liggende døde og saarede var ryddede til Side; herefter søgte en Del af Mandskabet Dækning i Graven omkring Skansen, andre udenfor Skansen. En Del lettere saarede begav sig til Sønderborg eller til Ambulancen i Brohovedet.

Af Befalingsmændene blev Premierløjtnant *E. A. Bruhn* dræbt af et Granatstykke, som var gaaet ind i Baghovedet og ud ved Hagen. Sekondløjtnant *F. P. G. Glørfeldt* var fuldstændig knust, Sekondløjtnant *J. M. Christensen* blev saaret flere Steder, bl. a. i Armen og i Ansigtet, men kunde dog selv begive sig til Sønderborg, hvorhen Korporal *Petersen* og en Underkorporal, der begge var let saarede, ogsaa gik.

Del blev den ovenfor omtalte Korporal *L. Lassen*, der selv var let saaret, som maatte tage Kommandoen over Resten af Kompagniet. Korporalen begyndte straks ved Hjælp af et Par Mand paa det uhyggelige Hverv at bære de døde og saarede ud af Blokhuset til den sydlige Del af Skansen, hvor der var bedst Dækning. Nogen Tid efter ankom Underlæge *N. Gedalia*, og trods den vedvarende heftige Beskydning begyndte han straks Forbindingen. Mange var haardt saarede; hos flere af de døde var Kvæstelserne saa betydelige, at de var ganske ukendelige; to havde faaet Hovederne afrevne.

At en saadan Katastrofe gjorde et stærkt Indtryk paa de overlevende og for en Tid lammede Kompagniets Kampdygtighed, er naturligt, tilmed, da det herved mistede saa godt som alle sine Befalingsmænd; Kompagniet maatte derfor afløses, men man fandt det dog rigtigst at vente, indtil Natten var faldet paa. Forøvrigt kom Kompagniet sig hurtigt oven paa denne Ulykke; da Regimentet Dagen efter stod opstillet ved Dybbøl Mølle, og Divisionschefen, General *du Plat*, passerede forbi det, fandt han alle Kompagniernes Holdning og Udseende saa frisk og godt, at han paa sin rolige Maade med et fornøjet Blik ytrede til Oberst Bernstorff: „Det er jo et komplet Garderegiment, De kommanderer, Hr. Oberst!“

Oberst Bernstorff fremhævede de menige af 5. Kompagni Nr. 35 *Kjeldahl* og Nr. 115 *Hendriksen* for deres Frejdighed og Taalmodighed, da de haardt saarede bragtes tilbage fra

Skansen. De fik begge deres ene Ben amputeret, og Nr. 115 dode samme Dag.

Obersten roste endvidere Korporal L. Lassen*) og Underlæge Gedalia for deres udmærkede Forhold.

Tabet ved 5. Kompagni paa denne Dag var:

Faldne: 2 Officerer (*Bruhn* og *Gløerfeldt*), 1 Korporal (*Dinesen*) og 8 Underkorporaler og menige.

Saarede: 1 Officer (*Christensen*), 2 Korporaler (*Lassen* og *Petersen*), 31 Underkorporaler og menige, altsaa tilsammen: 3 Officerer, 3 Underofficerer og 39 Underkorporaler og menige.

Ved Regimentets andre Kompagnier frembød denne Dag et samlet Tab af 1 menig, falden, og 7 menige, saarede.

I Kampen den 28. Marts, en af de betydeligste under hele Belejringen, kom 17. Regiment ikke til at tage virksom Del, da det stod i Reserve i Brohovedet. Med stor Interesse fulgte Befalingsmænd og Mandskab fra Brohovedet Begivenhedernes Gang, og de Følelser, der gjorde sig gældende, fremtræde tydeligt af følgende Beretning i et Brev om den Dags Ophold i Brohovedet:

„Herfra havdes, da det var bleven lyst, et ualmindelig samlet Skue over Stillingen, hvor Fægtingen i yderste Linie endnu drog sig hen, over „Rolf Krakes“ Virksomhed i Vemmingbund, over Reservernes Stilling — kort sagt, alt frembød et af de smukkeste krigeriske Billeder, der under Felttoget fæstnede sig i Mindet. Det smukke, klare Vejr, Bevidstheden om, at et Angreb var afslaaet, preussiske Fangers Indbringelse, alt bidrog til at hæve Modet og friske Sindet. Den Hurtighed og Aplomb, hvormed 17. Regiment denne Dag gav Møde, vil ogsaa være mange af os i kær Erindring.“

De Dage, Regimentet tilbragte paa Als, blev, efterhaanden som Foraaret kom, virkelige Hviledage. Den dejlige Ø med de mange Smaaskove, de frodige Marker, de velbyggede Bøndergaarde med de smukke Haver blev et behageligt Opholdssted. Beboerne udviste megen Gæstfrihed; Kvartererne var gode, Mandskabet kunde i Reglen komme i Seng, og der herskede det bedste Forhold mellem Soldaterne og de *brave, ægte dansk-sindede Alsinger*. Vaaben og Udrustning bragtes i Orden; det

*) Korporal Lassen avancerede senere til Stabssergent ved 17. Bataillon og derefter til Løjtnant og Kompagnichef i Forstærkningen.

kunde nok tiltrænges, ligesom Folkene selv i højeste Grad trængte til grundig Renselse.

Modsætningen hertil var Feltlivet i Dybbølstillingen; her rykkede Fjenden efterhaanden i sine Løbegrave nærmere og nærmere mod Skanserne, medens Ilden fra hans svære Skyts stedse fortsattes, om end med vekslende Styrke. Det var derfor naturligvis uundgaaeligt, at Regimentet havde Tab, hver Gang det havde Tjeneste i Stillingen. Den 3. April saaredes Korporal *Hesselholdt* af 2. Kompagni, og den 8. April faldt Korporal *Skiby* af 4. Kompagni, og Sergent *Andersen* af 6. Kompagni blev saaret; den 12. saaredes Premierløjtnant *A. E. L. Eising* (død den 18. April s. A.) og *Z. F. Aschan* (svensk) samt Sergent *Kohlberg* af 3. Kompagni og 12 menige. 5. Kompagni var siden de store Tab den 16. Marts kommet lidt paa Soldaternes sorte Tavle, idet de ofte omtalte det som det „ulykkelige“ Kompagni; men der laa i Virkeligheden intet bagved dette Udtryk.

Selv under den stadige Beskydning kunde der forefalde pudsige Scener. En af de svenske Løjtnanter ved 17. Regiment medbragte en Mængde Klædningsstykker, som Oppasseren stadig maatte medføre. Løjtnanten fandt det nemlig ganske nødvendigt at skifte Undertøj hver Morgen, selv om det var under aaben Himmel og i streng Kulde. En Morgen, da Skydningen var saa stærk, at man maatte søge Dækning udenfor Skansen, afførte Løjtnanten sig som sædvanlig sin Skjorte; men netop som han løftede begge Armene for at trække den rene Skjorte paa, kom en Granat susende, gik gennem Skjorten umiddelbart over Løjtnantens Hoved og ned i hans Kuffert, hvis Indhold den spredte i Stumper og Stykker. Der kom ingen til Skade; men Løjtnanten betragtede med Vemod Resterne af Kufferten og maatte til almindelig Munterhed finde sig i atter at trække i den gamle Skjorte.

At Mandskabet efterhaanden vænede sig til Granaterne, selv paa nært Hold, og forstod at tage Livet fra den gemytlig Side, kan ses af følgende lille Tildragelse. Da en af Mandskabet en Dag havde været inde ved Barakkerne for at hente Mad og vendte tilbage med en Spand Ærter i hver Haand, kom en Granat og slog den ene Spand fra ham uden ellers at gøre Skade. Manden lod sig ikke forbløffe, men fortsatte rolig sin

Gang, idet han blot raabte til nogle nærstaaende Kammerater: „Der gik den Potte Ærter!“

I Midten af April hændte der ved Regimentet en Begivenhed af meget alvorlig Natur, som gav Anledning til megen Om-tale, og som heller ikke her bør forties.

Den 13. April var Styrken ved Dybbøl bleven forøget med 2 Regimenter, der overførtes hertil fra Fredericia, efter at Krigsbestyrelsen havde besluttet at rømme dette Punkt, og Mandskabet glædede sig til derved at faa nogen Lettelse i den haarde Tjeneste ved Skanserne; man vil derfor kunne forstaa Skuffelsen, da den nye Tjenesteomgang mellem Regimenterne blev ordnet saaledes, at 16. og 17. Regiment, i Stedet for som formodet at faa en længere Hvile paa Als, tværtimod maatte tidligere i Stillingen igen end ellers.

17. Regiment var bleven afløst den 13. og naaede sine Kvarterer paa Als henad Morgenstunden den følgende Dag, alt-saa den 14. April; men allerede Dagen derpaa, den 15., maatte Regimentet igen afsted tidligt om Morgenen for at kunne holde Hvil ved Sønderborg, inden det om Aftenen paany skulde rykke over i Stillingen.

Mandskabet kunde slet ikke forstaa, hvørledes en Forøgelse af Styrken med to Regimenter kunde bevirke, at Hviletiden paa Als ikke alene ikke blev forlænget, men endog blev forkortet, og da man skulde rykke over Broen til Sundved, var der flere Steder nogen Misstemning tilstede, der gav sig Udslag i Modvillie mod at lystre Kommandoen til Afmarch. Det lykkedes dog snart Befalingsmændene at tale Mandskabet til Rette, og de besindige og rolige Elementer viste deres gode Indflydelse paa de Kammerater, der havde forglemt Soldatens Pligt til at adlyde, selv om Ordren kan synes aldrig saa tung, og Regimentet indtog sin befalede Plads i Stillingen. En streng Straffedom svævede nu med Rette over Regimentet; men dets gode Forhold under den kort efter følgende, sidste haarde Kamp for Dybbøl bragte det Overgeneralens Tilgivelse.

Dybbølskanserne var nu saa forskudte, at Mandskabet om Dagen maatte søge Dækning i det nærmeste Terrain omkring dem og først ved Mørkets Frembrud tog Ophold i dem.

Projsernes Forposter stod paa dette Tidspunkt tæt op ad

vore, og straks om Aftenen, da 17. Regiment kom paa Forpost, blev 3. Kompagni pludselig overfaldet og mistede derved 1 Underofficer, 4 Underkorporaler og 52 menige, der blev tagne til Fange.

I de nærmest paafølgende Dage var den fjendtlige Ild endnu stærkere end ellers; Premierløjtnant *F. B. Hoppe* og Sekondløjtnant *C. P. Rye* saaredes, Sergent *Nordstedter* ved 5. Kompagni faldt, 5 menige faldt, og 20 menige saaredes.

Den egentlige Dybbølstilling laa over Dybbølhjerg; venstre Fløj støttede sig til Vemmingbund, hvorfra Terrainet hævede sig til Dybbølhjerg for atter at falde mod Allsund, der var Stillingens Begrænsning paa højre Fløj. I Stillingen var der anlagt ialt 10 Skanser; paa Toppen af Dybbølhjerg laa Skanse VI med Skanse VII lidt tilbagetrukket; Skanserne I til V laa i Nummerorden fra Vemmingbund op imod Skanse VI, og Skanserne VIII, IX og X laa i Linien fra Dybbølhjerg til Allsund.

Foruden Skanserækken var der efterhaanden anlagt Løbegrave og Palisaderækker; men under den stadige Artilleriild var ikke alene alle de udførte Forsvarsarbejder bleven stærkt sønderskudte, men ogsaa de i Skanserne og imellem Skanserne anbragte Kanoner var for en stor Del ødelagte.

Den 17. April om Aftenen indtog 17. Regiment for sidste Gang Stillingen i og ved Skanserne; Stillingens højre Fløj var betroet Regimentet, der havde fordelt sin Styrke saaledes paa denne ansvarsfulde og udsatte Post:

Regimentschef: Oberst *A. Bernstorff*;

1. Bataillon: Kaptajn *F. W. Lund*;

Skanse VII: $\frac{1}{2}$ Deling af 7. Kompagni, Sergent *Ditmar*;

Løbegraven VII til VIII: 7. Kompagni, Premierløjtnant *J. P. F. Nielsen*;

Skanse VIII: 5. Kompagni, Sekondløjtnant *C. Galster*; $\frac{3}{4}$ Kompagni i Skansen og $\frac{1}{4}$ Kompagni tilvenstre for VIII;

paa Forpost: 2. Kompagni, Kaptajn *J. H. Gandil*;

i Reserve: 1. Kompagni, Sekondløjtnant *F. T. J. Dameck*.

2. Bataillon: Kaptajn *H. J. T. C. Schiwe*;

Løbegraven VIII til IX: 4. Kompagni, Premierløjtnant *P. C. Cramer*; 6. Kompagni, Premierløjtnant *V. Møller* og 8. Kompagni, Premierløjtnant *E. F. O. G. Baron Pechlin*;

i Reserve: 3. Kompagni, Sekondløjtnant *E. C. C. E. Lüders*.

DYBBØLSTILLINGEN 1864.

Regimentets Styrke paa denne Dag var:

1. Kompagni	117	Mand
2. —	113	—
5. —	107	—
7. —	132	—

ialt 1. Bataillon . . . 469 Mand

3. Kompagni	81	Mand
4. —	113	—
6. —	115	—
8. —	127	—

ialt 2. Bataillon . . . 436 Mand

Ved hele Regimentet:

905 Underkorporaler og menige.

Paa Fjendens Side var imidlertid alt forberedt til Stormen: den 17. om Middagen havde General *Munstein* faaet Kommandoen over alle Stormkolonner, og Stormen, der var fastsat til den 18., skulde indledes med en 6 Timers Beskydning fra alle Ildsvælg med stigende Kraft. Kl. 10 Formiddag skulde Ilden pludselig høre op foran vor venstre Fløj (Skanserne I til VI), og i samme Nu skulde Stormkolonnerne bryde frem mod denne Strækning. Om Natten listede Prøjsernes Angrebsstyrke sig frem til den saakaldte 4. Parallel, en bred og rummelig Løbegrav tæt foran Stillingen, og her afventede man Signalet til Stormangrebet.

Paa vor Side arbejdedes der hele Natten mellem den 17. og 18. paa saa godt som muligt at udbedre den Skade, Beskydningen forvoldte, trods en temmelig stærk og voksende Ild.

Aglpaagivenheden var stor, og man stod hele Natten beredt til at modtage Stormen. Ved Daggry maatte man som sædvanlig forlade Skanserne for at søge Dækning længere tilbage, og dette var denne Dag mere nødvendigt end nogensinde paa Grund af den voldsomme Beskydning fra Fjendens Side.

Kl. 10 Formiddag viste pludselig Stormkolonnerne sig over Dækværnet for den ovenfor nævnte 4. Parallel. I samme Nu lød Riffelskud og Kanonskud fra vore Tropper, samtidig med at Raabet: „Til Gevær“ og Allarmsignalet „Lang Tone“ lød over hele Linien, hvor Skydningen hurtigt blev meget stærk.

Det lykkedes imidlertid den fra saa nært Hold fremstormende Fjende at komme ind i Skanserne V og VI, forinden den tililende Besætning kunde naa ind i dem; V toges tilbage, men tabtes igen; efter heftige Kampe faldt ogsaa alle andre Skanser; især Skanse II udmærkede sig til det sidste.

De af 17. Regiment besatte Skanser og Løbegrave med Undtagelse af Skanse VII var endnu ikke angrebne, og det lykkedes fra Skanse VIII at beskyde Stormangrebet paa Skanse VI i Flanken med flere Kanonskud.

Skanse VI faldt, inden det var lykkedes at fornagle Kanonerne, og Preusserne benyttede sig straks heraf til at beskyde Skanse VIII med vore egne Kanoner.

Oberst *A. Bernstorff*, der tillige med Reservekompagniet (1.) havde tilbragt Natten tæt bag Løbegraven VII—VIII, var straks rede ved første Geværskud og gav Reservekompagniet Ordre til at forstærke Besætningen i den foran værende Løbegrav (7. og $\frac{1}{4}$ 5.) navnlig henimod VII. Obersten ilede selv henimod samme Fløj; i Løbegraven stod hele Besætningen parat med Geværet i Anlæg paa Brystvænet, særlig holdende Øje med VII, hvorfra Fjenden nu maatte ventes. Det varede ikke længe, før Løbegraven blev beskudt paa langs. Obersten beordrede Sekondløjtnant *Dameck* til at tage VII tilbage; Sekondløjtnanten ordnede i Hast en Deling til Angreb, men dette mislykkedes i Bagladegeværets heftige Ild. Omtrent samtidig hermed, ca. Kl. 10 $\frac{1}{2}$, saaredes Oberst Bernstorff først igennem Armen og dernæst igennem Brystet; man anbragte Obersten og den kort i Forvejen dødelig saarede Stabshornblæser *Thiessen* i en Udskæring i Løbegraven. Oberstens sidste Befaling lød: „Kaptajn Lund maa lade 1. og 7. Kompagni gaa tilbage.“

Obersten døde den næste Dag paa et tysk Lazaret. Det lysende Eksempel, han gav, dels ved straks at ile hen til det farligste Punkt i Regimentets Stilling og dels ved den Omsorg for sit Regiment, han viste ved, selv dødelig saaret, endnu at give Befaling til at drage Kompagnierne ud af den ganske overvældende Ild, vil aldrig glemmes.

Signalet til Kompagniernes Tilbagegang blev blæst af Spillemand *Petersen* ved 1. Kompagni og efterfulgt, skønt det kneb

for adskillige at vove sig ud paa den yderst farlige Tilbagevej; men man naaede snart et Gærde, og Oberstens Ordre viste sig heldig for Kompagnierne.

Fra det omtalte Gærde eller Hegn holdtes Kampen en Tid gaaende, indtil man bemærkede, at vore Tropper til venstre for 17. Regiment var under Fremrykning. Det var 8. Brigade, 9. og 20. Regiment under General *Scharffenberg*, som udførte sit ogsaa udenfor Danmarks Grænser berømte, heltemodige Angreb for at standse den fremtrængende Fjende. Trods alt, hvad der var gaaet forud, sluttede de nærmeste Dele af 17. Regiment sig til Angrebet og brød frem paany. Det lykkedes ogsaa at vinde fremad, ja Dele af 8. Brigade naaede endog den sønderskudte *Dybbøl Mølle*, øverst paa Dybbøl Banke; men hele Angrebet blev snart brudt mod Prøjsernes Overmagt og deres stadig indtræffende friske Tropper. *Scharffenbergs* Brigade maatte vige, og alt Haab om at genvinde Dybbølstillingen maatte opgives.

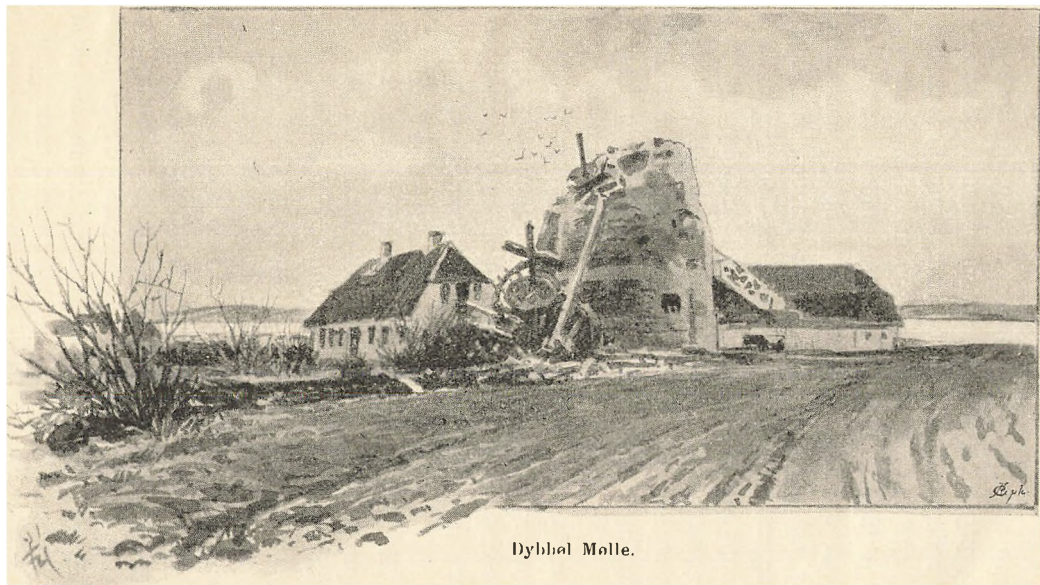
Der udgik nu Befaling til 17. Regiment om at trække sig tilbage, gaa over til Als og besætte Løbegravene langs Allsund.

Paa dette Tidspunkt rykkede den prøjsiske Brigade *Raven*, som hidtil havde staaet i Reserve, frem til Angreb mod de af 17. Regiment besatte Skanser.

Indviklet i Kamp med denne Brigade begyndte Regimentet Tilbagegangen; men Besætningen i Skanse VIII naaede ikke med, optaget som den var af Kampen, og allerede afskaaret.

Det er alt tidligere fortalt, at Skanse VIII blev beskudt med vore egne Kanoner fra Skanse VI; hertil kom Beskydning fra Batterier paa Sønderborgvejen og Geværild fra Forterræn og fra Skanserne VI og VII. Prøjserne forsøgte et Stormløb mod Skansen, men endnu var dens Ild saa kraftig, at Angrebet afsloges. Snart efter stormedes Skansen dog fra alle Sider, og da man nu kun saa Pikkelhuer over hele Skraaningen ned mod Brohovederne, opgav man Kampen; Sekondløjtnant *Galster* kastede sin Sabel fra sig for ikke at komme til at aflevere den, og Folkene nedlagde Vaabnene.

Foruden Sekondløjtnant *Galster* kom ved denne Lejlighed Sekondløjtnanterne *A. C. A. Tillge* af Artilleriet og *H. v. Horn* (svensk) samt Resterne af det oprindelige $\frac{3}{4}$ Kompagni (5.) i Fangenskab.

Den øvrige Del af Regimentet havde en farefuld og anstrængende Tilbagegang, inden den naaede Brohovederne og over Broerne til Als. Her besatte Regimentet efter Befaling Løbegravene langs Stranden og vekslede indtil Mørkets Frembrud Skud med Fjenden hinsides Sundet. End ikke Natten bragte det trætte Mandskab den længe ventede Hvile; det maatte straks efter Kampens Slutning paa Arbejde.

Den 18. April mistede Danmark saaledes den sidste Rest af *Sønderjylland*; men ligesom vi tappert havde hævdet Besiddelsen under den lange Belejring, saaledes veg vi nu ogsaa kun for Overmagten, og 17. Regiment, der var mellem de sidste danske Afdelinger i de sammenskudte Skanser, kan med Hæder se tilbage paa Kampen den 18. April.

Foruden Regimentschefen, om hvis Heltedød der foran er fortalt, mistede Regimentet Overlæge *H. J. Boesen*, der faldt under Udøvelsen af sin menneskekærlige Gerning. Af Underofficerer faldt Stabshornblæser *Thiessen*, Overspillemand *Axelsen* og Korporal *Kingstrup* ved 7. Kompagni. Af Officerer saaredes Sekondløjtnanterne *R. F. T. Wolff* og *I. Borberg*; ligeledes saaredes Underlæge *Gedalia*.

Da man ikke har kunnet skaffe Oplysninger om 45 Mand, der savnedes efter Kampen, og som sandsynligvis er begravede af Fjenden, er Tabet vanskeligt at fastslaa; det angives saaledes: Underofficerer og menige: 9 faldne og 81 saaredes samt 334 usaaredes Fanger.

Den følgende Dag blev Regimentet indskibet til Fyen, hvor det forblev indtil Krigens Slutning; det anvendtes mest til Strandvagt og anden Forposttjeneste, men det kom ikke mere i Kamp.

Som Paaskønnelse for udvist Dygtighed og Tapperhed dekorerede Hans Majestæt Kongen en Del Officerer og Underofficerer samt af menige Nr. 95 *S. Jørgensen* af 2. Kompagni (saaret 18. April); de midlertidige Underofficerer, der fik Dannebrogordenens Hæderstegn, var: Korporal *Jørgensen* ved 1. Kompagni, Korporal *Saabye* ved 3. Kompagni og Korporal *Rasmussen* ved 7. Kompagni.

Da Krigen var endt og Freden sluttet, hvorved Danmark bl. a. mistede *Sønderjylland*, blev 17. Regiment forlagt til *Holbæk*, hvor det forblev i et Par Maaneder. I November marche-

redes til Kjøbenhavn, og den 30. November 1864 om Formiddagen rykkede Regimentet ind i sit gamle Kvarter paa Sølvgadens Kaserne. Der fandt ingen særlig Højtidelighed Sted herved, og det meste af Mandskabet var ogsaa forinden hjemsendt; en Krans paa Fanen, en Gave fra Damerne i Holbæk, var det eneste ydre Tegn paa, at Bataillonen vendte hjem fra Krigen.

Nogle Maaneder efter hævdedes Regimentsinddelingen, og Bataillonen, der fra nu af benævnedes **17. Bataillon**, formeredes igen paa 4 Kompagnier.

Efter 1864 har 17. Bataillon levet sit rolige Garnisonsliv, der kun er blevet afbrudt ved Deltagelse i forskellige Troppesamlinger. Ved Hærloven af 1867 indførtes en 2-aarig Turnus for Rekrutuddannelsen, saaledes at Bataillonen hvert andet Aar uddannede Rekrutter og hvert andet Aar med genindkaldt Mandskab deltog i en 6 Ugers Lejrsamling ved Hald ved Viborg. Ved Hærloven af 1880 oprettedes en ny Regimentsinddeling, hvorved 17. Bataillon, der iøvrigt forblev uforandret i sin Sammensætning, kom til at tilhøre *4. Regiment*; samtidig indførtes en 3-aarig Turnus for Rekrutuddannelsen, saaledes at Bataillonen herefter kun hvert tredje Aar modtager Rekrutter. Hvert andet Aar, dog kun for saa vidt Bataillonen ikke har Rekrutter, deltager Bataillonen med genindkaldt Mandskab i de 25 Dages Efteraarsøvelser, der enten afholdes som mindre Øvelser i Garnisonens Nærhed eller som større, samlede Kantonnementsøvelser. Hertil kommer efter hvert Aar Rekrutskole den særlige Uddannelse af Bataillonens Befalingsmændselever og den videre Uddannelse af de menige, der forbliver liggende til fortsat Tjeneste. Udenfor disse Tider, altsaa i de Perioder, hvor Bataillonen er uden Mandskab, arbejdes i særlige Skoler og paa anden Maade paa Befalingsmændenes videre Uddannelse.

17. Bataillon er ikke siden den sidste slesvigske Krig bleven sat paa nogen alvorlig Prøve. Hvornaar dette næste Gang kan ske, ved ingen; det gælder da at udnytte Tiden, at enhver er sig bevidst, at alt vort Arbejde sker og maa ske, fordi vi ellers

ikke kan gøre Fyldest, naar Krigen kommer, at enhver føler, at han bærer sin Del af Ansvaret, at enhver forstaar, at ligesom Maalet for Befalingsmændene er at vinde deres undergivnes Tillid, saaledes maa de ogsaa vide, at de fuldt og trygt kan stole paa deres Folk.

Vort fælles Arbejde i Fredens Dage vil da dygtiggøre 17. Bataillon til, om Forholdene maatte byde det, atter med Ære at kunne kæmpe for Konge og Fædreland.

Afdelingens Chefer

fra

dens Oprettelse 1657.

Ulrik Christian Gyldenløve	1657—1658
Ejler Holck	1658—1675
Joachim Schack	1675—1677
Hans Georg Schulenburg	1677—1681
Jobst Scholten	1681—1690
Hartvig Passow	1690—1698
Johann Dietrich Haxthausen	1698—1701
Erhard Wedell	1701—1708
Manderup Due	1708—1710
Georg Vilhelm Hedviger Sponeck	1710—1716
August Lühe	1716—1730
Christian Frederik Haxthausen	1730—1730
Josva Barner	1730—1732
Carl Ferdinand Stauffenberg	1732—1738
Christian August af Sønderborg	1738—1754
Conrad Ahlefeldt	1754—1764
Henrik Gude	1764—1766
Schack Carl Rantzau-Ascheberg	1766—1772
Carl Vilhelm Sames	1773—1774
Ditlef Carl Rantzau	1774—1789
Ludvig Frederik Bechtolsheim	1789—1813
Joachim Christian Breuer	1813—1814
Frederik Ernst Henrik Cronhelm	1814—1816

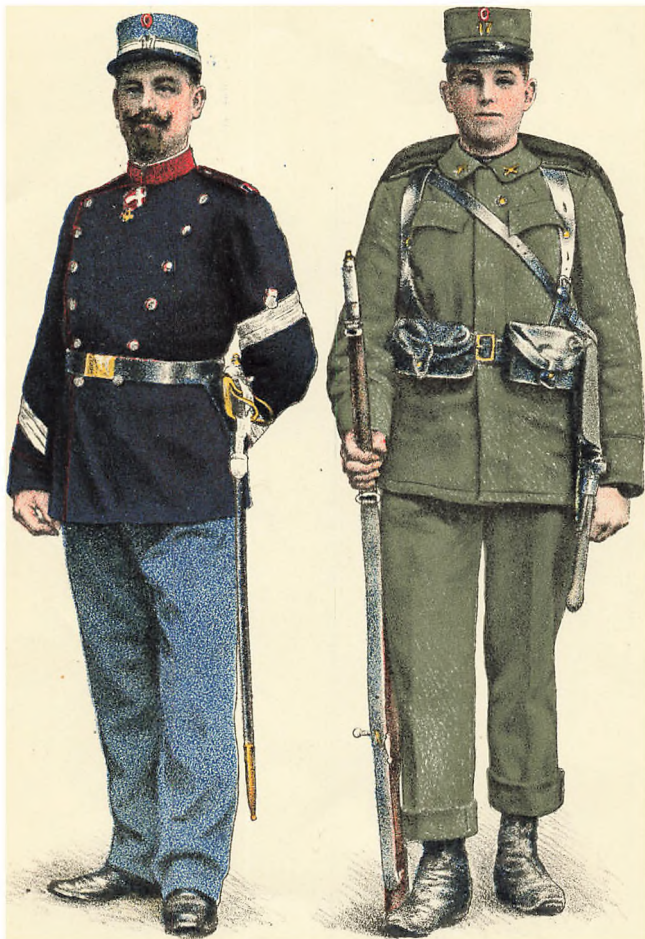
Jacob Carl Kaalund	1817 — 1822
Jens Leschly	1822 — 1842
August Vilhelm Lobedanz	1842 — 1848

Sofus Carl Ferdinand Balthasar Krieger	1851 — 1852
Frederik Ferdinand Henckel	1852 — 1855
Jens Bregendahl Schepelern	1855 — 1858
Andreas Bernstorff	1858 — 1864
Ernst Georg Emil du Plat	1864 — 1864
Friedrich Carl Albrecht Hermann Salchow	1864 — 1864
Frederik Waldemar Lund	1864 — 1875
Johannes Eduard Beissenherz	1875 — 1882
Carl Anthon Sciavitsky Dalberg	1882 — 1885
Johan Georg Frederik Colding	1886 — 1892
Christian Lütken	1892 — 1895
Emanuel Prytz	1896 — 1900
Frederik Hans Walther Harbou	1900 — 1901
Andreas Carl Pilegaard Jessen	1901 — 1906
Ellis Wolff	1906 —

Uniformen

vides til de forskellige Tidspunkter at have været saaledes:

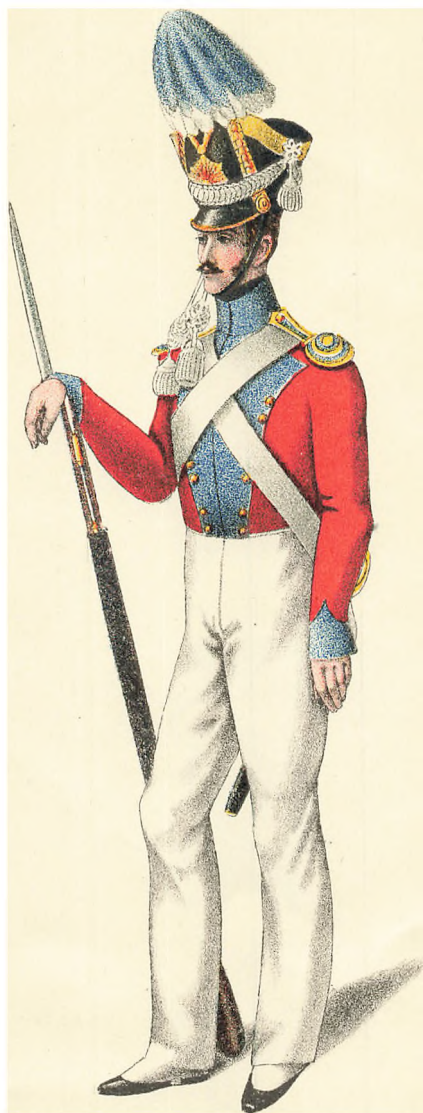
1668	rød	Kjole	med	gult.
1677	—	—	—	blaat.
1711	—	—	—	gult.
1730	—	—	—	gul Krave og rødt Underfor.
1750	—	—	—	gule Rabatter, Krave, Haanded, Underfor, Mavevest og Bukser.
1775	—	—	—	orangefarvet Krave, Rabatter og Haanded.
1785	—	—	—	blaa Krave, Rabatter og Haanded.
1842	—	—	—	blaa Krave, blaa Bukser, Chakot.
1852	mørkeblaa	Vaabenfrakke,	blaa	Bukser, Chakot.
1867	—	—	—	mørkeblaa Hue med rød Kant; hertil kommer i 1880 en Kepi.
1906	graagron	Jakke, Benklæder	og	Hue (midlertidigt).

*Chorsergent og menig af 17. Bataillon
1906.*

*Menig of Dronningens Livregiment
1767.*

*Grenadier of Drummingus-Regiment
1837.*

VIII 16.